

Het Beeldkwaliteitsplan gewogen

*(Tussen)evaluatie van het instrument
Beeldkwaliteitsplan
op verzoek van Provinciale Staten*

Inhoudsopgave

7		Samenvatting
9	1.	De opgave
	1.1.	context van het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord
	1.2.	motie van PS
	1.3.	probleemstelling
	1.4.	kanttekeningen
13	2.	Wat gebeurt er bij gemeenten aan BKP's
	2.1.	overzicht gemaakte BKP's
	2.2.	zoek- en uitsluitingsgebieden
	2.3.	typen gebieden
	2.4.	structuurniveau en bestemmingsplanniveau
	2.5.	samenwerking met andere gemeenten
	2.6.	relatie met welstandsbeleid
	2.7.	bekendheid met provinciale beleid
	2.8.	de opstellers van BKP's
	2.9.	vaststelling van BKP's
	2.10.	koppeling aan bestemmingsplan
17	3.	Houdingen en meningen bij gemeenten
	3.1.	meningen over nieuwe instrumentarium ONHN
	3.2.	meningen over het BKP als nieuw instrument
	3.3.	meningen over regeldruk en kosten
	3.4.	meningen over eerder gerealiseerde kwaliteit
	3.5.	meningen over landelijk bouwen en woonlandschappen
	3.6.	meningen over de 5 vereisten voor BKP
	3.7.	meningen over verantwoordelijkheid voor BKP
	3.8.	meningen over voorlichting door en contacten met provincie
	3.9.	gewenste rol voor provincie
21	4.	De beoordeling bij de provincie
	4.1.	huidige beoordeling binnen organisatie
	4.2.	knelpunten bij beoordeling
	4.3.	hoe komen tot betere beoordeling
25	5.	Het BKP bij de eigen provinciale projecten
	5.1.	Wat is beoordeeld en waar is op gelet
	5.2.	resultaten van de beoordeling
29	6.	Conclusies en aanbevelingen
	6.1.	Doorgaan op ingeslagen weg en verbreden voor heel NH
	6.2.	Inhaken op nieuwe Wro en structuurvisie
	6.3.	Know how binnen provincie versterken en aansluiten bij maatschappelijk veld
35		Bijlage 1. Ruimtelijke kwaliteit in noord-Holland: 'nulmeting' en beoogd resultaat
		Bijlage 2. Analyse maatschappelijke context van instrument BKP
		Bijlage 3. Gevoerde provinciale acties in kader BKP
		Bijlage 4. Overzicht geïnterviewde gemeenten en personen
		Bijlage 5. Beoordeling provinciale projecten

Samenvatting

Met motie 8-14 bij de vaststelling van het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord hebben PS aan GS opgedragen de werking en toepassing van het Beeldkwaliteitsplan voor 1 januari 2007 te evalueren en hierover aan PS te rapporteren.

Op basis van interviews in 11 gemeenten in Noord-Holland Noord is onderzocht hoe het instrument BKP functioneert. Daarbij is zowel de feitelijke gang van zaken weergegeven als de meer subjectieve houdingen en opinies van de gemeentelijke woordvoerders. Dit met inachtneming van het feit dat de hausse aan plannen nog moet komen en de fysieke doorwerking pas op langere termijn te meten is.

Tevens is het BKP binnen de provinciale organisatie onderzocht: de wijze van beoordeling van BKP's en de toepassing van het BKP bij de 'eigen' provinciale projecten.

De conclusies zijn geplaatst in het kader van de nieuwe rol van de provincie en de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening.

Dit heeft geleid tot de volgende 12 aanbevelingen:

1. De resultaten tot nu toe (brede bekendheid en draagvlak, veel BKP's opgesteld of komen eraan) rechtvaardigen een krachtig doorgaan op de ingeslagen weg met het instrument beeldkwaliteitsplannen.
2. Daarbij veel aandacht besteden aan de communicatie van de bedoelingen en in versterkte mate inzetten op het stimuleren van de gemeenten aan de voorkant van de planvorming.
3. Daarbij vanuit de provincie vooral inzetten op het maken van beeldkwaliteitsplannen door gemeenten op het strategische structuur(visie)niveau, inclusief het stimuleren van de samenwerking tussen gemeenten. De stimulans met de subsidie hiervoor is een goede stap. Daarnaast moet de provincie actief kunnen meedenken met de gemeenten op dit schaalniveau. Dit kan door in 2007 een of meerdere werkateliers te organiseren voor gemeenten die concreet aan de slag gaan met BKP's.
4. Het verdient aanbeveling als provincie te bevorderen dat beeldkwaliteitsplannen als bedoeld in Noord-Holland Noord gaan gelden voor heel Noord-Holland.
5. Het instrument Beeldkwaliteitsplan en het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie krijgen een plek in de op te stellen Structuurvisie voor Noord-Holland.
6. Er wordt in 2007 gestart met een (pilot naar een) verordening op basis van de nieuwe Wro om de mogelijkheden van het vastleggen van ruimtelijke kwaliteit, respectievelijk het BKP te verkennen.
7. De verordening wordt gehanteerd als 'stok achter de deur', dus niet gelijk inzetten, want voorkeur heeft het stimuleren aan de 'voorkant' van planprocessen; een verordening wordt 'achter de hand' gehouden.
8. Een blijvende en versterkte bemensing van het project BKP, voor stimulans en loketfunctie, is gewenst. Daarbij is het tevens gewenst het project te faciliteren met geld en mogelijkheden voor nieuwe initiatieven en incentives om ruimtelijke kwaliteit te stimuleren.
9. De inzet van beeldkwaliteitsplannen in de 'eigen' provinciale projecten moet blijvend punt van aandacht zijn en hoort 'standaard' te zijn in een vroege fase bij de aanpak van projecten.
10. Zolang de provincie nog traditioneel toetst (in ieder geval t/m 2007) moet de formele toets door SHV inhoudelijk stevig worden ondersteund door Beleid/RI.
11. Het maatschappelijk veld/ de vakwereld in Noord-Holland moet kunnen aanhaken bij de provinciale inzet met BKP's (sparring partners), zeker als wordt overgegaan naar het stimuleren vooraf.
12. Tevens is het daarbij gewenst de provinciale inzet met beeldkwaliteitsplannen goed te verknopen met andere acties op het gebied van ruimtelijke kwaliteit bij de provincie (zoals PARK, Task Force Ruimtelijke kwaliteit, culturele planologie). Bij een voldoende bemensing kan de provincie een nieuwsbrief over het BKP instellen (met onder andere goede voorbeelden) dan wel een breder gerichte nieuwsbrief ruimtelijke kwaliteit.

Opgave

In het onderstaande wordt nog eens samengevat wat de achtergrond en de ambities zijn met het project BKP. De Motie van PS die aanleiding is voor deze evaluatierapportage wordt weergegeven en uitgewerkt in een concrete probleemstelling. Er worden enkele kanttekeningen hierbij geplaatst. Immers: de hausse aan BKP's moet nog komen en de fysieke doorwerking zal een langere periode vergen. Voorts is aangegeven hoe de evaluatie is opgepakt.

1.1. Context van het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord

Het beeldkwaliteitsplan is een begrip dat al enige tijd in Nederland wordt gebruikt. Landelijk is het begrip geïntroduceerd met de *Architectuurnota* rond 1990 als vrijblijvend (naar believen toe te passen) instrument om ruimtelijke kwaliteit in plannen te bevorderen en expliciet onder de aandacht te brengen. Sedertdien zijn beeldkwaliteitsplannen in alle soorten en maten gemaakt, voor allerlei typen gebieden.

In het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord (vastgesteld in oktober 2004), hebben beeldkwaliteitsplannen binnen het daarin opgenomen instrumentarium een prominente plaats en eigen invulling gekregen. Het instrument beeldkwaliteitsplan is verplicht gesteld voor de onderbouwing van ruimtelijke plannen (woon- en werkgebieden, infra-, groen- en waterprojecten), voor zover die zijn gelegen buiten de bestaande bebouwde kommen van steden en dorpen. Het instrument is bedoeld als tegenhanger van de ruim geboden *ontwikkelingsvrijheid* voor gemeenten binnen de aangegeven zoekgebieden (het grootste deel van Noord-Holland Noord).

Deze rol van 'tegenhanger' vervult het beeldkwaliteitsplan samen met de *regionale woon- en bedrijventerreinvisies*; het beeldkwaliteitsplan moet de garantie van 'kwaliteit' bieden en de regionale visies die van 'samenwerking' (afstemming tussen de gemeenten). Ook de kwaliteitsdefinitie is niet vrijblijvend. De tot dan toe (landelijk) gemaakte beeldkwaliteitsplannen

konden een eigen definitie van het kwaliteitsbegrip hanteren¹. In het Ontwikkelingsbeeld is er nadrukkelijk voor gekozen ruimtelijke kwaliteit te definiëren als '*identiteit*', dat wil zeggen dat nieuwe ontwikkelingen worden geacht alleen dan voldoende ruimtelijke kwaliteit te bezitten als zij zich baseren op en aansluiten bij de rijkdom en variatie aan landschap en cultuurhistorie in Noord-Holland.

Dit principe is uitgewerkt in *vijf concrete vereisten* waaraan beeldkwaliteitsplannen moeten voldoen:

- aandacht voor de *ontwikkelingsgeschiedenis*
- aansluiting bij de *ordeningsprincipes van het landschap*
- aansluiting bij de *bebouwingskarakteristiek* (architectuur, stedenbouw, openbare ruimte)
- inpassing van het plangebied in de *wijdere omgeving* (grotere landschapseenheid)
- aandacht voor de *bestaande kwaliteiten* van het gebied en voor maatregelen om negatieve effecten op deze kwaliteiten op te heffen

Overigens geldt de eis van een beeldkwaliteitsplan niet alleen voor de nieuwe ontwikkelingen in zoekgebieden, maar zeker ook voor de mondjesmaat toegestane ontwikkelingen in *uitsluitingsgebieden*, waar enkele (1-5) woningen per jaar bij kernen zijn toegestaan. Het is goed om te beseffen dat Noord-Holland met dit instrumentarium en de verplichtstelling hiervan voor Noord-Holland Noord een geheel eigen en zelfs unieke invulling geeft aan het omgaan met ruimtelijke kwaliteit.

¹ vaak een specifiek nagestreefd stedenbouwkundig ontwerp met zijn eigen uitwerking, tot vaak het schaalniveau van de nagestreefde architectuur aan toe.

Het recent vastgestelde Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland, als toetsingskader en als vertrekpunt voor beeldkwaliteitsplannen, draagt hierin goed bij.

1.2. Motie van PS

Bij de vaststelling van het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord is het instrument beeldkwaliteitsplan verplicht gesteld als onderbouwing van bestemmingsplannen en artikel 19 procedures voor alle nieuwe ontwikkelingen buiten de bebouwde kom in Noord-Holland Noord.

Deze rapportage geeft invulling aan een motie bij de vaststelling van het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord.

Motie 8-14

Overwegende dat:

- **het beeldkwaliteitsplan (BKP) bij de zorgvuldige inpassing van nieuwe ontwikkelingen in het landschap één van de centrale pijlers is;**
- **het BKP in dit Ontwikkelingsbeeld één van de nieuwe beleidsinstrumenten is die worden toegepast;**
- **het wenselijk is om de werking van dit instrument te evalueren, om te beoordelen of het de gewenste zorgvuldige inpassing waarborgt,**

spreken Provinciale Staten hierin uit dat Gedeputeerde Staten de werking en de toepassing van het Beeldkwaliteitsplan vóór 1 januari 2007 evalueren en hierover aan Provinciale Staten rapporteren.

Dit komt neer op een evaluatie na zo'n 2 jaar 'werking' in de praktijk.

Dit is snel, maar niettemin een goed moment: de eerste beeldkwaliteitsplannen zijn er en we staan aan de vooravond van de invoering van een nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening en dus van een herbezinning op de provinciale rol op het gebied van ruimtelijke ordening en ruimtelijke kwaliteit.

Bovendien is de opdracht tot evaluatie een goede aanleiding geweest om veel gemeenten te bezoeken en contacten te leggen met de doelgroep, waardoor ook inzicht kon worden verkregen in de relatie tussen gemeenten en provincie en de gemeentelijke voorname met betrekking tot beeldkwaliteitsplannen.

1.3. Probleemstelling

Deze evaluatie beoogt een tussentijdse meting van de verrichte inspanningen en behaalde resultaten bij de provincie en bij de gemeenten waar het gaat om Beeldkwaliteitsplannen.

De vraag die daarbij centraal staat is:

hoe functioneert het instrument BKP bij gemeenten en in de eigen organisatie en wat is aan te bevelen voor het vervolg, met inachtneming van de nieuwe rol van de provincie in het kader van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening?

De deelvragen zijn:

- wat doen gemeenten aan BKP's? kan men ermee uit de voeten?
- wat zijn meningen en houdingen over dit instrument bij gemeenten?
- hoe gaan we om met BKP's bij de beoordeling binnen de provinciale organisatie?
- hoe gaan we om met BKP's in onze eigen provinciale projecten?
- wat is er te verbeteren aan het instrument en de toepassing ervan?
- wat zijn de te verwachten effecten op de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van NH?
- hoe kan ruimtelijke kwaliteit en een BKP vorm krijgen binnen de nieuwe Wro en binnen een provinciale structuurvisie?
- kan het instrument, geldend voor Noord-Holland Noord, worden toegepast in Noord-Holland Zuid?

Deze deelvragen komen in het verslag aan de orde (zij het niet in deze letterlijke volgorde en niet allemaal even uitgebreid).

1.4. kanttekeningen

Het is goed om bij de evaluatie en de probleemstelling hiervoor een aantal kanttekeningen te plaatsen.

a) de hausse moet nog komen

Er mag niet worden vergeten dat in Noord-Holland Noord het beeldkwaliteitsplan vereist is voor alle nieuwe ontwikkelingen, dat wil zeggen alle ontwikkelingen buiten de bestaande bebouwde kommen, inclusief de bij de vaststelling van het streekplan al goedgekeurde uitbreidingsplannen. Dat wil zeggen dat veel ontwikkelingen momenteel nog plaats vinden op basis van vigerende plannen zonder de BKP-verplichting. De hausse moet nog komen. Naar verwach-

ting zal de golf nog aanzwellen en pas over een paar jaar zijn hoogtepunt bereiken.

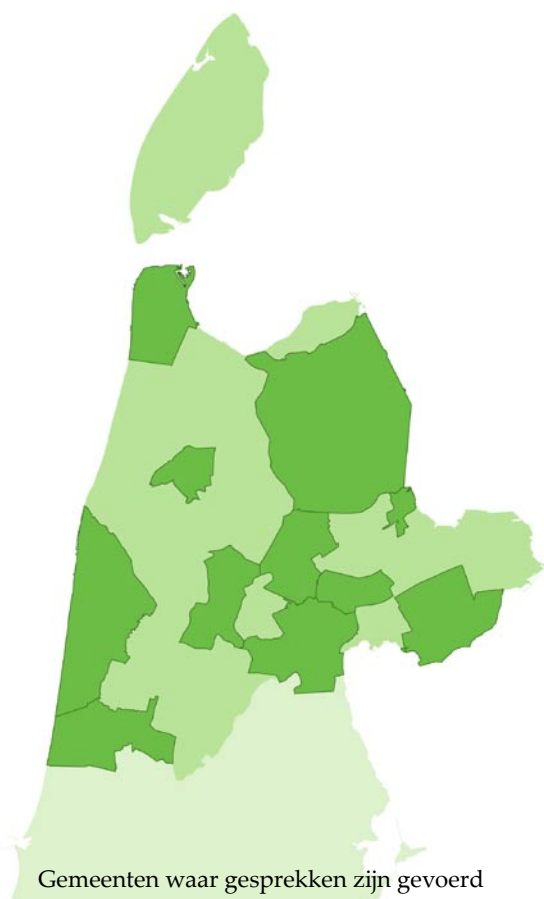
b) fysieke werking op langere termijn

Afgezien daarvan is het meten van concrete effecten op de gerealiseerde ruimtelijke kwaliteit pas na langere termijn mogelijk. We kunnen de eerste fysieke (dus niet papieren), zichtbare resultaten pas over 5 á 10 jaar verwachten.

Een mogelijke bedreiging voor het meten van resultaten is dat er voortdurend nieuw kwaliteitsbeleid en nieuw instrumentarium wordt bedacht zonder goed te profiteren van de potenties die dit nu twee jaar lopende instrument heeft. Echte resultaten kunnen alleen geboekt worden op basis van een gedeelde visie, in goede samenwerking met de betrokken partijen, maar ook alleen als de provincie in haar regisserende rol beschikt over een lange adem en een rechte rug.

c) tussenevaluatie en monitor

Gelet op het bovenstaande kan er nog geen sprake zijn van een definitieve evaluatie, meer een 'tussenevaluatie', die overigens wel extra gewicht krijgt door de invoering van de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (in het vervolg nWro). Ook zou je eerder kunnen spreken van een 'monitor' (als thermometer of vinger aan de pols) dan van een 'evaluatie' (waarmee fundamenteel het bestaansrecht ter discussie wordt gesteld).

1.5. Aanpak van de evaluatie

Het onderzoek is beperkt tot Noord-Holland Noord, omdat het instrument daar twee jaar geleden is ingevoerd. Voor het nationaal landschap 'Laag Holland' wordt binnenkort een streekplanuitwerking vastgesteld, waarin de verplichting tot het maken van een beeldkwaliteitsplan eveneens is opgenomen. Voor een evaluatie is dit nog niet relevant.

Het onderzoek is gebaseerd op gesprekken met gemeenten. Op het totaal van 29 gemeenten in Noord-Holland Noord (aantal vóór 1 januari 2007) zijn er in de periode van juni tot oktober 2006 in 11 gemeenten gesprekken gevoerd, vooral met de direct betrokken ambtenaren bij ruimtelijke kwaliteit: afdelingshoofden ruimtelijke ordening en stedenbouwkundigen. Dit komt neer op ruim één op de drie gemeenten (38%). In alle regio's in Noord-Holland Noord (Kop, West-Friesland en Noord-Kennemerland) zijn minimaal 3 gemeenten geïnterviewd. Er is niet tevoren geselecteerd op het wel of niet al hebben van beeldkwaliteitsplannen. Gelet op het bovenstaande denken wij een redelijk representatief beeld te hebben gekregen van de stand van zaken.

Daarnaast hebben we ook in de eigen provinciale organisatie geïnventariseerd wat de stand en gang van zaken is bij de eigen projecten en bij het beoordelen van beeldkwaliteitsplannen. Daarbij hebben we gekeken naar heel Noord-Holland, want het is zinvol om te evalueren of ons eigen kwaliteitsbeleid ook daar (zonde BKP-verplichting) doorwerkt.

De evaluatie is verricht door:

- *Ton van Laar*, als initiator en projectleider beeldkwaliteitsplannen (sector Ruimtelijke Inrichting), gesteund door:
- *Egbert Stolk*, promovendus aan de TU Delft op het gebied van ruimtelijke kwaliteit (en die daarin door de provincie financieel wordt gesteund);
- *Gideon Ravesteijn* van de sector Kennis en Beleidsevaluatie (voor bewaking van de objectiviteit van de aanpak) en
- *Corrie ten Oever* (voor de interviews op het onderdeel BKP bij eigen projecten).

Wat gebeurt er bij gemeenten aan BKP's

Het BKP, twee jaar geleden geïntroduceerd als verplichting, is goed 'geland' bij de gemeenten in Noord-Holland Noord. Er zijn er inmiddels de nodige gemaakt en veel BKP's staan in de steigers of worden voorzien. Er zal nog een grote golf BKP's komen, zowel op structuur- als op projectniveau, vooral voor zoekgebieden, maar soms ook voor ontwikkelingen in uitsluitingsgebieden. Er zijn zowel afzonderlijke boekjes gemaakt als wel BKP's als onderdeel van een integraal (bestemmings)plan. Er zijn nog grote verschillen tussen gemeenten.

2.1. overzicht gemaakte BKP's

Inmiddels zijn er – voor zover bekend - door 11 van de 29 gemeenten in Noord-Holland Noord beeldkwaliteitsplannen gemaakt, inclusief de drie met de provincie samen opgestelde pilotplannen. Dit is voor ruim 1 op de 3 gemeenten. Dit is nog vrij weinig, omdat de meeste gemeenten nog kunnen ontwikkelen op basis van plannen die al waren goedgekeurd voordat het Ontwikkelingsbeeld werd vastgesteld. Overigens is het overzicht waarschijnlijk incompleet, door onvoldoende overzicht hierover bij de beoordeling hiervan: de plannen worden door plantoetsers beoordeeld (directie SHV) en die houden hier nog geen goed overzicht van bij. In dit rapport wordt aanbevolen om hier in de toekomst anders (meer inhoudelijk) mee om te gaan (hoofdstuk 6).

De beeldkwaliteitsplannen zijn vaak als apart boekje opgesteld, in een minderheid van de bekende gevallen ook als onderdeel van de toelichting bij een bestemmingsplan.

Behalve de gemaakte plannen geven alle geïnterviewde gemeenten (op een na) aan dat zij voornemens hebben tot het opstellen van een beeldkwaliteitsplan. Meestal wordt de provincie nog niet actief in het voortraject betrokken; in enkele gevallen gebeurt dit wel (bijvoorbeeld Noordboog voor de gemeenten Zijpe, Anna Paulowna en Den Helder).

West-Friesland blijft wat achter bij het opstellen van beeldkwaliteitsplannen, vergeleken met de Kop en Noord-Kennemerland, waarschijnlijk vooral door de grote capaciteit voor woningbouw in West-Friesland in vigerende plannen.

De indruk is (tussenstand na 2 jaar) dat men overal weet dat beeldkwaliteitsplannen verplicht zijn en dat ruim een derde van de gemeenten er al iets aan heeft gedaan, de meeste overige gemeenten ermee bezig is, iets voorbereidt of weet dat men de komende periode voor een concreet plan ermee aan de slag moet en dat slechts een kleine minderheid van de gemeenten hiermee nog in het geheel niet bezig is.

Overigens hebben veel gemeenten al allerlei plannen (bijvoorbeeld structuurvisies) gemaakt waarvan men stelt dat die inhoudelijk eigenlijk ook wel aan de vereisten voor een BKP zouden voldoen. Dit is moeilijk te verifiëren. Het zal best zo zijn dat al veel basiskwaliteiten in beeld zijn, maar dat is nog niet altijd een garantie dat planvorming hier ook voldoende op inspeelt.

2.2. zoek- en uitsluitingsgebieden

Uiteraard zijn de beeldkwaliteitsplannen overwegend voor zoekgebieden gemaakt (het grootste deel van Noord-Holland Noord met ook de meeste ontwikkelingsruimte). In Noord-Kennemerland (Schermer) is dit ook voor uitsluitingsgebieden gebeurd en ook elders (bijvoorbeeld Texel) zijn er voornemens dit voor uitsluitingsgebieden te doen. Ook in Noorder Koggenland (Benningbroek) is een beeldkwaliteitsplan gemaakt voor ontwikkeling (met bedrijven) in uitsluitingsgebied. Soms is er de oneigenlijke verwachting dat een beeldkwaliteitsplan op zich voldoende is voor provinciale goedkeuring voor bouwplannen in uitsluitingsgebied, terwijl daarvoor meer nodig is (beperkte omvang of ruimte voor ruimte regeling). De gemeente

Castricum heeft voornemens in uitsluitingsgebied die men behalve met een BKP wil onderbouwen met een ruimte voor ruimte regeling.

2.3. typen gebieden

Er zijn beeldkwaliteitsplannen gemaakt voor hele gemeenten en voor deelgebieden: alleen het landelijk gebied, voor woonwijken en bedrijventerreinen. Voor bestaande bebouwde gebieden geldt geen verplichting tot het maken van een beeldkwaliteitsplan, maar er zijn er natuurlijk wel al de nodige gemaakt (zonder de provinciale kwaliteitsdefinities) en ook welstand heeft hierin een rol. Voorts geldt ook het beleidskader Landschap en Cultuurhistorie voor bestaande bebouwde gebieden.

2.4. structuurniveau en bestemmingsplanniveau

De ons bekende voornemens voor beeldkwaliteitsplannen betreffen zowel het structuurplanniveau (hele gemeente) als deelgebieden.

Er zijn inmiddels vier BKP's gemaakt op structuurniveau (dus voor de hele gemeente of het grootste deel ervan): Wieringermeer, Schermer, Andijk, Anna Paulowna (voor deze laatste gemeente alleen voor het landelijk gebied). De overige zijn gemaakt voor een deelgebied. Enkele gemeenten overwegen het maken van een BKP op dit grote schaalniveau (Texel, Wognum, Den Helder, Heerhugowaard) of voor een groter samenhangend gebied (Noordboog). Door de ingestelde subsidie voor beeldkwaliteitsplannen op structuurniveau verwachten wij dat er de komende jaren meer gemaakt gaan worden. Het belang hiervan verdient nog goed gecommuniceerd te worden, want een deel van de gemeenten vindt een beeldkwaliteitsplan per project, vaak 'achteraf' nog voldoende.

Er is bij gemeenten en particulieren enige verwarring over de verplichting tot het opstellen van een beeldkwaliteitsplan op het laagste schaalniveau van de afzonderlijke bouwpercelen in het landelijk gebied. Ook dit vloeit voort uit een motie bij de vaststelling van het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord. Gemeenten houden nog wel eens de boot af door particulieren te vertellen dat hiervoor een BKP nodig is. Dit jaagt particulieren op kosten, terwijl het toch een gemeentelijke verantwoordelijkheid is om hiervoor de kaders aan te geven. Er ligt nog een taak voor de provincie om dit duidelijk af te bakenen en aan te geven.

2.5. samenwerking met andere gemeenten

Het is zeker niet vanzelfsprekend om met buurgemeenten de vraagstukken rond de inrichting van landelijke gebieden en lokatiekeuzen op te pakken, ook al is sprake van een en hetzelfde landschapstype, dus van vergelijkbare opgaven. De Noordboog en Wonen in het Groen zijn goede uitzonderingen. Voor het Wieringerrandmeergebied is een beeldkwaliteitsplan van Wieringen en Wieringermeer samen, gewenst. Dat staat nu op de rol.

De ingestelde subsidie is een stimulans voor samenwerking, omdat bovenop de subsidie voor een structureel BKP een bonus wordt gegeven voor samenwerking.

2.6. relatie met welstandsbeleid

Alle gemeenten hebben inmiddels een welstandsnota als toetsingskader voor bouwplannen en welstandsadviezen. De beeldkwaliteitsplannen zijn vooral gericht op het buitengebied en de nieuwe ontwikkelingen daarin, inclusief de uitbreidingen van de kernen. De welstandsnota's gelden vooral voor de bestaande gebouwde gebieden en liggen vooral op het schaalniveau van de architectuur. De gemeenten hebben doorgaans geen visie op de onderlinge verhouding van beide plantypen, al is de indruk dat ook het Welstandsbeleid zich steeds meer richt op stedenbouwkundige aspecten ('opschaling').

Het is wenselijk dat de richtlijnen die voortvloeien uit beeldkwaliteitsplannen (bijvoorbeeld voor uitbreidingen) worden opgenomen in (herzieningen van) welstandsnota's.

2.7. bekendheid met provinciale beleid

De gemeenten zijn bekend met de brochures die de provincie heeft verspreid over het beeldkwaliteitsplan. Ook weten zij van de 5 provinciale vereisten, al kan men die doorgaans niet letterlijk opnoemen.

Niettemin heeft men vaak 'eigen' ideeën over wat een beeldkwaliteitsplan is of zou moeten zijn, los van de provinciale vereisten (met nadruk op de aansluiting bij landschap en cultuurhistorie). Dit komt omdat het

fenomeen beeldkwaliteitsplan al langer bestaat en men vasthoudt aan het beeld dat men zich eerder hierover heeft gevormd. Dat kan er ook toe leiden dat men een beeldkwaliteitsplan iets vindt voor een late fase in het planproces.

Overigens wat betreft het bekend zijn met de brochures en vereisten: dit geldt nog niet voor Waterland, omdat het beeldkwaliteitsplan daar later is geïntroduceerd, zonder dat men stapsgewijs kennis heeft kunnen nemen van brochures, conferentie etc. Deze informatie wordt niet gebaseerd op de interviews (die daar immers niet zijn gehouden), maar op basis van andere contacten. Hier (en in het grotere gebied Laag Holland) is dus nog een communicatieslag te maken.

2.8. de opstellers van BKP's

De tot op heden gemaakte beeldkwaliteitsplannen zijn door adviesbureaus gemaakt, niet door de gemeenten zelf, die onvoldoende menskracht hiervoor hebben en ook niet de specifieke vakkennis. Vaak zijn het de adviesbureaus die al meerdere stedenbouwkundige advieswerkzaamheden voor gemeenten voor hun rekening nemen. Genoemd zijn onder meer Bügel Hajema, HZA, Vijn, LA4Sale. De keuze van het adviesbureau kan sterk bepalend zijn voor aanpak. Over de kosten die hiermee gepaard gaan is weinig informatie beschikbaar. Voor zover bekend variëren die, afhankelijk van de omvang en complexiteit van een gebied, van enkele duizenden euro's voor kleine project-BKP's tot bijvoorbeeld € 50.000,- (BKP Wonen in het Groen). Vaak zijn de kosten direct gerelateerd aan een bestemmingsplan of structuurvisie en maken daar (ook als het een apart boekwerkje is) budgettair deel van uit.

2.9. vaststelling van BKP's

De meeste BKP's worden in de gemeenteraden vastgesteld. Voor zover de bevolking of belangengroepen (landbouworganisaties, bedrijvenverenigingen, waterschappen, landschaps-, natuur- en milieugroeperingen, historische genootschappen etc.) hierbij betrokken zijn is het vaak op een 'formele' manier, dus vaak achteraf (tussen concept en vaststelling). Dit is jammer omdat het onderwerp zich sterk leent tot een actieve inbreng (meewerken, ideeën inbrengen) van bewoners en direct betrokken partijen. Anderzijds is het ook weer begrijpelijk door de kosten en de tijd die hiermee gemoeid zijn.

Ook de provincie wordt weinig vooraf betrokken

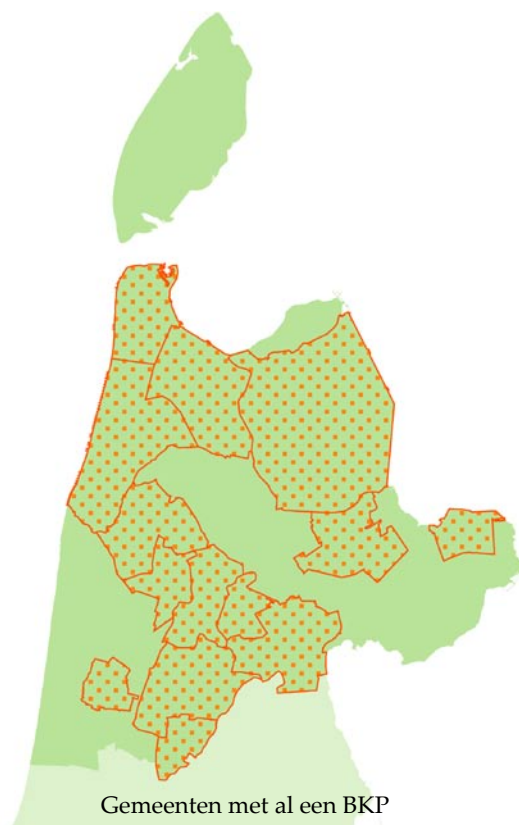
bij de opstelling. Dit komt ook door het gebrek aan menskracht bij de provincie. Uitzondering zijn de pilotplannen die in samenwerking tussen provincie en gemeenten zijn opgesteld en het BKP voor de Noordboog. In de meeste gevallen krijgt de provincie het BKP toegestuurd en krijgt de directie SHV ze ter formele beoordeling.

Het is belangrijk dat de provincie over voldoende voorinformatie en menskracht beschikt om de totstandkoming van goede beeldkwaliteitsplannen actief te stimuleren en om hierin mee te sturen.

2.10. koppeling aan bestemmingsplan

De meeste BKP's worden voorafgaand of uiterlijk gelijktijdig met het bestemmingsplan opgesteld. Dit gebeurt doorgaans als separaat boekje, zodat het onderwerp ruimtelijke kwaliteit in ieder geval afzonderlijk aandacht krijgt.

In enkele gevallen moet nog doorvertaling naar het ontwerp of bestemmingsplan plaatsvinden, bijvoorbeeld in de gevallen dat sprake is van een BKP op structuurniveau (hele gemeente). Er is niet systematisch gecontroleerd of de richtlijnen uit het BKP doorwerken in kaart en voorschriften van het bestemmingsplan. Dit laatste is uiteraard wel essentieel, omdat anders sprake is van vrome voornemens zonder garanties dat die ook doorwerken.

Houdingen en meningen bij gemeenten

Natuurlijk is er de nodige kritiek en reserve op het punt van de provinciale, verplichte kwaliteitseisen, maar het instrumentarium uit het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord is over het algemeen goed aangeslagen en het BKP wordt algemeen gezien als kwaliteitsverhogend instrument. De kosten en extra regeldruk zijn voor de meeste gemeenten aanvaardbaar. Zij zien het BKP als eigen verantwoordelijkheid. Het wordt gewaardeerd als de provincie op afstand meedenkt over kwaliteits- en identiteitsopgaven, maar mist nog duidelijke structurering in de contacten met de provincie.

3.1. meningen over nieuw instrumentarium ONHN

Vrijwel alle gemeenten zijn positief over het loslaten van het 'oude' instrumentarium met contouren en contingenten en zouden het huidige instrumentarium met zoekgebieden en beeldkwaliteitsplannen niet graag daarvoor weer willen inleveren.

Toch is er ook kritiek op het verdwijnen van de rode contour als instrument: contouren zijn meer topografisch en de begrenzing van de bestaande gebieden door rode vlekken is door de grootschaligheid van de kaart niet altijd helder.

Ook is naar voren gebracht dat contouren meer stimuleren tot binnenstedelijk bouwen; nu wordt de makkelijkste oplossing, namelijk uitbreiden gestimuleerd.

3.2. meningen over het BKP als nieuw instrument

De meeste gemeenten waarderen het BKP als kwaliteitsverhogend instrument. Soms zijn de meningen gereserveerd: 'goed instrument, maar dat kunnen we zonder provinciale verplichting ook wel' of 'we hielden ons toch al aan de vijf vereisten'. Een gemeente geeft aan het eigenlijk overbodig te vinden, maar geeft toe dat het landschap en cultuurhistorie prominenter maakt in de planvorming en daarmee de 'bewustwording' stimuleert. Incidenteel vindt men het BKP overbodig (deden we al, had bij provincie ook gekund

met verscherpte plantoetsing op dit punt). Soms is men ronduit enthousiast: 'dit is de beste zet die de provincie de afgelopen jaren heeft gedaan.'

3.3. meningen over regeldruk en kosten

Ook al is duidelijk dat de BKP-verplichting tijd en kosten met zich mee brengt, toch vinden de meeste gemeenten dat dit erg meevalt (omdat het deel uitmaakt van de integrale planvorming). Sommige gemeenten zijn hier kritischer over en vinden de regeldruk en kosten hoog. De meningen over regeldruk zijn te zien in het licht van de over de hele linie afgenomen regeldruk met het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord (ontwikkelingsvrijheid, geen contouren en contingenten meer). Naarmate men ruimtelijke kwaliteit belangrijker vindt ervaart men de verplichting (die tegenover de ontwikkelingsvrijheid is gesteld) minder als hinderlijk. Zo wordt aangegeven dat een BKP een grondige analyse van een plangebied garandeert. Een aandachtspunt is overigens de BKP-verplichting als men al veel heeft gedaan, zonder dat dit als beeldkwaliteitsplan is vastgesteld (bijvoorbeeld in welstandsnota of structuurvisie). In feite vraagt de provincie niet om het wiel opnieuw uit te vinden; uit bestaand materiaal kan worden geput of dat kan, als het aan de BKP-definitie voldoet, onder de BKP-vlag worden ingediend.

3.4. meningen over eerder gerealiseerde kwaliteit

Geen enkele gemeente zal de eerder gerealiseerde ruimtelijke projecten zonder meer diskwalificeren, maar men heeft niettemin doorgaans een kritische blik op wat er in het verleden is neergezet. Opmerkelijk is voor de naoorlogse ontwikkelingen, dat hoe ouder deze ontwikkeling is, hoe minder hoog de kwaliteit wordt ingeschat. Het is de bekende 'waarderingscyclus', waarbij tegenwoordig als 'dieptepunt' het gerealiseerde (woonwijken en architectuur) uit de jaren '70/'80 wordt gezien (zowel functioneel als esthetisch). Een argument was dat er toen minder geld was voor kwaliteit en dat de dichtheden erg hoog waren. Daarbij kan meespelen dat de beoordelaars doorgaans niet zelf actief betrokken waren bij de totstandkoming daarvan. Men is vaak trots op recent gerealiseerde woonwijken, soms met water gerealiseerd, soms ook met nostalgische retrobouw in jaren '30-stijl. Incidenteel worden oude, vooroorlogse wijken als voorbeeld genoemd. Verder is opmerkelijk dat gerealiseerde woongebieden gemiddeld positiever worden beoordeeld dan de bedrijventerreinen: men deelt de veel gehoorde kritiek op de onaantrekkelijkheid van veel bedrijfsbebouwing: 'pover', 'waan van de dag'.

3.5. meningen over landelijk bouwen/ woonlandschappen

De gemeenten onderschrijven dat ontwikkelingen op basis van landschap en cultuurhistorie in het landelijk

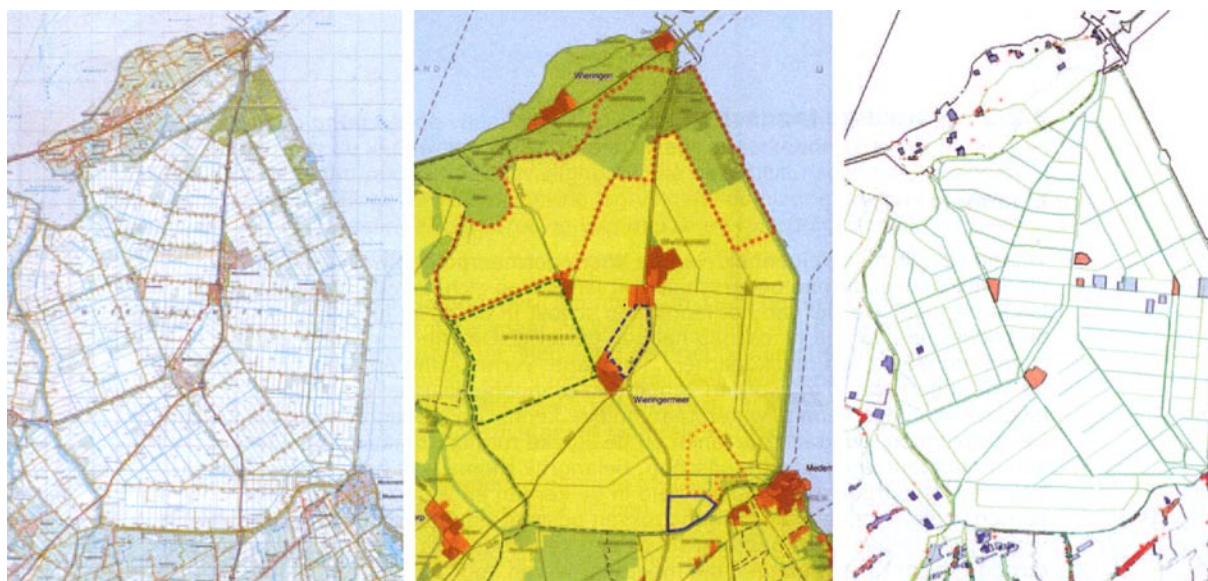
gebied tot meer kwaliteit leiden.

In Noord-Holland Noord is men goed bekend met het door de provincie gelanceerde begrip 'woonlandschappen', waarbij overigens de keuze en realisering is overgelaten aan de regio's en gemeenten zelf (in onderling overleg). De meningen variëren van 'dat is helemaal niks' en beperken of mondjesmaat toelaten (landbouw blijft de belangrijkste drager) tot 'ja, goede zaak, kansen benutten'. De filosofie begint enigszins aan te slaan, als gevolg van de veranderingen die op het landelijk gebied afkomen en doordat dit ook een landelijke trend is. Ook als men in principe tegen is, is merkbaar dat men op sommige plekken toch wel iets meer wil met landelijk wonen. Men houdt de (binnen grenzen) toegenomen vrijheden op dit gebied graag achter de hand. Men gaat er in Noord-Holland Noord, uitzonderingen daargelaten, begrijpelijkerwijs nog voorzichtig mee om.

Wonen in het Groen tussen Heiloo en Limmen is een voorbeeld van een (op de streekplankaart vastgelegd) woonlandschap waarvoor inmiddels een BKP is opgesteld.

3.6. meningen over de vijf vereisten voor BKP

De vijf vereisten voor het maken van een BKP (aandacht voor ontwikkelingsgeschiedenis, landschaps- en bebouwingsstructuur, ruimere context en bestaande kwaliteiten) worden onderschreven, zelfs als 'vanzelfsprekend' of als 'common sense' beschouwd. Ook de gevraagde aandacht voor de karakteristieke bebouwingsstructuur in een plangebied – misschien wat

Wieringermeer in Inspiratieboek 'Landschap en Cultuurhistorie' (Bosch-Slabbers)

minder vanzelfsprekend, omdat dit tot het niveau van de architectuur reikt - wordt onderschreven als essentieel voor het bereiken van ruimtelijke kwaliteit, mits dit niet te veel op details hoeft in te gaan.

3.7. meningen over verantwoording voor BKP

Men is, als kon worden verwacht, vrijwel unaniem van mening dat de gemeente primair verantwoordelijk is voor ruimtelijke kwaliteit in de gemeente en een goed BKP en niet de provincie of de ontwikkelende partij. Een originele uitzondering is de gemeente die stelt dat de provincie dat is, omdat die dit beleid uitdraagt en daarmee probleemeigenaar is.

3.8. meningen over voorlichting door en contacten met provincie

Men voelt zich goed geïnformeerd over het onderwerp BKP door de provincie. Als kanttekening moet worden geplaatst dat dit minder geldt voor het gebied Waterland, waar later de BKP-verplichting is ingesteld. Dit blijkt niet uit de vraaggesprekken, want die zijn daar niet gehouden, maar wel uit andere signalen. Aan de communicatie hierover in deze regio zal apart aandacht worden geschonken.

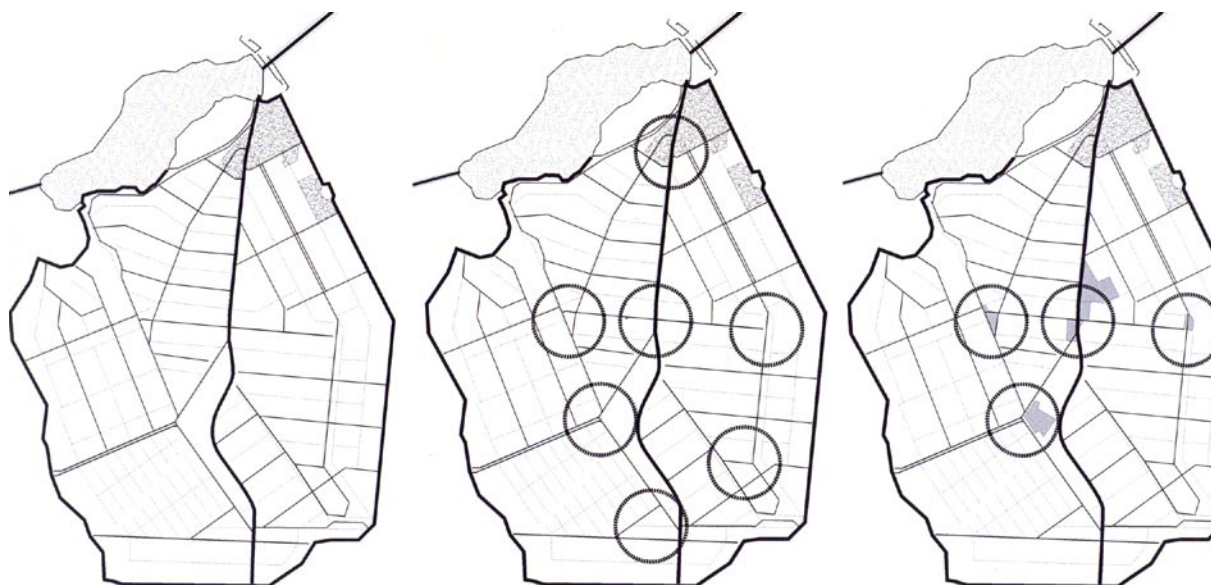
Een suggestie van een gemeente is om ruimtelijke plannen van gemeenten op een website te zetten, waarbij uitwisseling van ervaringen mogelijk is. Een andere kanttekening is dat vrijwel alle gemeenten,

hoewel daar niet expliciet naar is gevraagd, aangeven dat de contacten met de provincie sinds de reorganisatie veel veranderingen hebben ondergaan en minder duidelijk of stroef verlopen. Men mist het dienstoverleg van vroeger en een duidelijk aanspreekpunt vanuit RI. 'Het lijkt erop dat de provincie terugtreedt'.

3.9. gewenste rol voor provincie

Soms vindt men dat er teveel provinciale bemoeienis is, soms (op onderdelen) te weinig. Over het algemeen wordt een stimulerende, ondersteunende, maar ook een kaderstellende, regisserende, sturende rol door de provincie wel op prijs gesteld, vooral waar het de 'bovenlokale dimensie' van ruimtelijke kwaliteit betreft. In die zin wordt het Beleidskader landschap en Cultuurhistorie gewaardeerd: het geeft per regio de bovenlokale dimensies van kwaliteit aan zonder dat het nog dwingende kaders geeft voor de doorvertaling naar concrete plannen. Zelfs gemeenten die aangeven dat het BKP 'een overbodige verplichting' is geven aan het positief te vinden dat de provincie de aandacht richt op identiteit en ruimtelijke kwaliteit. Er is brede erkenning dat de provincie op dit punt een rol als 'waakhond' heeft.

Verder vinden veel gemeenten het stimuleren van intergemeentelijke samenwerking belangrijk en het hebben van een brede visie op problemen en opgaven waar veel gemeenten mee kampen (bijvoorbeeld binnenstedelijke opgaven, de typische problematiek van jaren '80-wijken, veranderende functies agrarische gebouwen). Ook wordt het leveren van projectleiders voor grote projecten genoemd als optie.

Wieringermeer in Inspiratieboek 'Landschap en Cultuurhistorie' (Bosch-Slabbers)

De beoordeling bij de provincie

De beoordeling van beeldkwaliteitsplannen vindt nog zeker tot 1-1-2008 plaats op basis van de huidige Wet op de ruimtelijke ordening. Dit gebeurt bij de directie SHV. Het is meer een formele beoordeling achteraf aan de hand van de verplichte elementen van een BKP, dan een echt inhoudelijke beoordeling en advisering. Ook van het stimuleren 'aan de voorkant' is doorgaans geen sprake. Er moet binnen de provincie worden voorgesorteerd op een werkwijze waarbij dit laatste steeds meer het geval zal zijn

4.1. huidige beoordeling binnen organisatie

Binnen de provinciale organisatie zijn de ontwikkeling van beleid en het beoordelen van plannen gescheiden. Beeldkwaliteitsplannen komen, voorafgaand aan of gelijktijdig met bestemmingsplannen ter beoordeling bij plantoetsers van de directie SHV. Zij beoordelen op allerlei aspecten en doen ook een 'formele toets' op BKP-aspecten. Er is een protocol opgesteld voor het omgaan met beeldkwaliteitsplannen en op dit punt is een training georganiseerd met medewerkers van RI én plantoetsers. In de praktijk komt het er niettemin vooral op neer dat wordt gekeken of de vijf 'verplichte' elementen in het plan opgenomen zijn, zonder dat men komt tot een inhoudelijk oordeel. Voor dit laatste is geen formele grond aanwezig en bovendien ontbreekt de specifieke vakkennis om hier een gegrond oordeel over te vormen.

Recent is de procedure verbeterd: beeldkwaliteitsplannen worden door de plantoetsers van SHV doorgestuurd aan de projectleider BKP, die wat dieper op de inhoud ingaat; dit wordt door de plantoetsers dan in de formele reactie meegenomen. Dit is een informele en nog niet 'waterdichte' afspraak, die nog formeel moet worden geregeld.

4.2. knelpunten bij beoordeling

De huidige gang van zaken bij de provincie is nog niet ideaal.

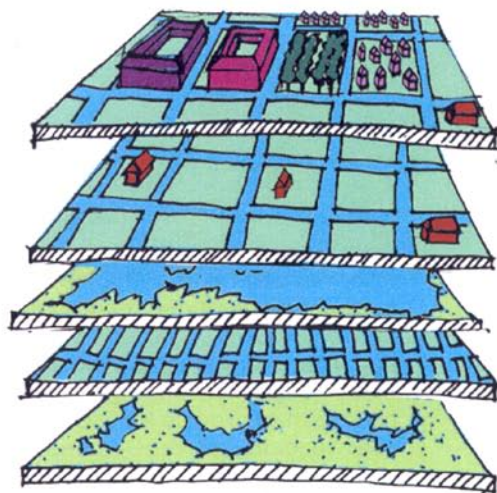
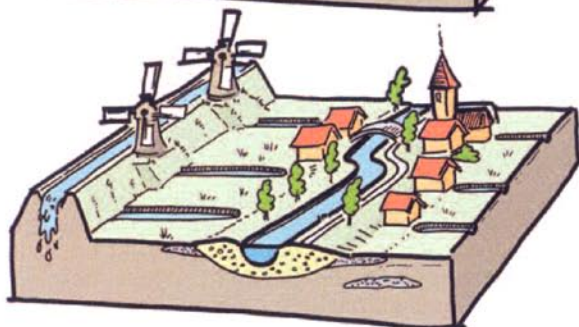
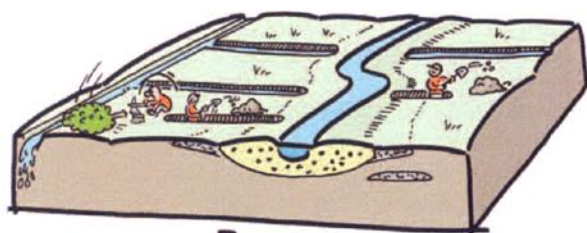
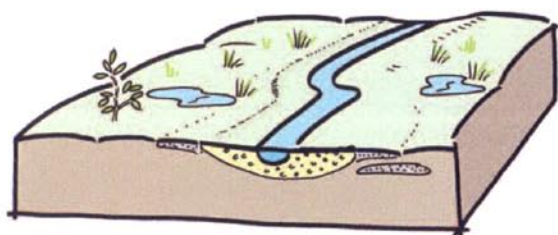
Er is alleen sprake van een formele toets achteraf, zelden van een tijdig overleg over de aanpak en insteek van het BKP. Daarbij is er nog onvoldoende inhoudelijke beoordeling bij plantoetsing. De plantoetsers hebben doorgaans een bestuurlijk-juridische achtergrond en zijn hier, in de meeste gevallen, feitelijk niet voor geëquipeerd.

Idealiter vindt een tijdig en inhoudelijk overleg met de gemeente plaats, waarna de formele toets achteraf inderdaad alleen maar een formaliteit is, die bovendien met de nieuwe Wro zal komen te vervallen.

In een aantal gevallen is inderdaad al sprake van een tijdige inschakeling van de provincie bij het opstarten van een BKP. Dit is iets dat geleidelijk groeit met het bekend worden van de vereisten op dit punt en de inbreng die de provincie hierin kan hebben. Knelpunt is dan wel dat alleen de projectleider BKP (en soms een medewerker van de sector cultuurhistorie) hierop kan ingaan en er verder vrijwel geen menskracht is om dit te stimuleren en uit te dragen. Op verzoeken om op projectniveau en op locatie intensief bij een specifiek BKP betrokken te zijn wordt daarom niet ingegaan. Dit is ook niet te zien als een provinciale taak. Alleen bij de aftrap en in algemene zin (bij BKP's voor hele gemeente, uitleggen BKP-filosofie en Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie en wat dit betekent voor een specifieke situatie) is een bijdrage mogelijk.

GELAAGD EN LEVEND LANDSCHAP

[Afbeeldingen Bosch Slabbers]

4.3. hoe komen tot een betere beoordeling

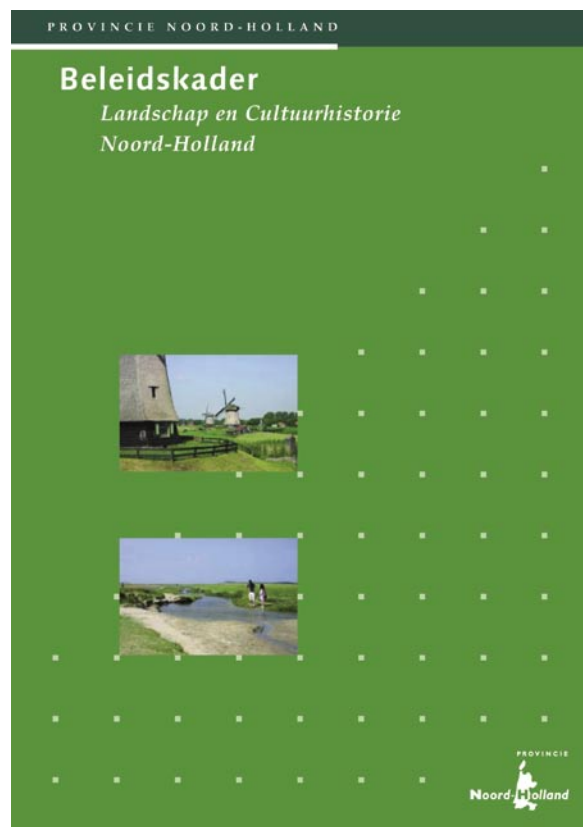
Voorlopig zal de provincie, tot de in werking treding van de nieuwe Wro, BKP's nog formeel beoordelen. Daarbij is een grotere inhoudelijke betrokkenheid van deskundigen vanuit RI en/of C&C en NRL nodig. In de beoordeling kan onderscheid worden gemaakt tussen de formele toets en eventuele formele weigeringsgrond en 'extra' aanbevelingen voor het bereiken van ruimtelijke kwaliteit. Overigens is het ook mogelijk aan plannen goedkeuring te onthouden als wij goed onderbouwen dat er niet voldoende kwaliteit wordt geleverd. Dit maakt een goede inhoudelijke beoordeling des te belangrijker.

Gelet op de boven geschetste gang van zaken (een inhoudelijk onvoldoende beoordeling) en gelet op de van de provincie verwachte nieuwe rol in ruimtelijke planvorming is het gewenst over te gaan naar een nieuwe aanpak met beeldkwaliteitsplannen.

De provincie moet op basis van goede en tijdige contacten in de gemeenten en regio's met op overtuigingskracht en vakkennis gebaseerd gezag opereren en vooraf op hoofdlijnen sturing geven aan ruimtelijke kwaliteit. Deze inzet moet vooral zijn gericht op het structuurniveau.

De rol van SHV wordt op het punt van BKP's dan geleidelijk minder.

In hoofdstuk 6 (conclusies en aanbevelingen) wordt verder ingegaan op de wenselijke toekomstige werkwijze met BKP's.

Het BKP in eigen provinciale projecten

Voor 17 ruimtelijke projecten waarbij de provincie een stevige rol vervult, zowel in het noorden als het zuiden van de provincie, is gekeken naar de inbreng van het instrument BKP in die projecten (NH-Noord), dan wel de inbreng van het achterliggende gedachtegoed (NH-Zuid). In de meeste projecten is die inbreng en doorwerking in meerdere of mindere mate aanwezig. Sommige projecten zijn hierin ‘voorbeeldig’, bij andere projecten (met name de infrastructurele) is een krachtiger inbreng van het BKP mogelijk en gewenst.

5.1. Wat is beoordeeld en waar is op gelet

Ook binnen de eigen provinciale organisatie heeft een evaluatie van het BKP- project plaatsgevonden. Voor 17 ruimtelijke projecten is gekeken naar de rol van de provincie daarin, de fase van het project, het gebruik daarbij van de 5 verplichte BKP-elementen en van (het gedachtegoed uit) het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie. Draagt een BKP bij aan de ruimtelijke kwaliteit?

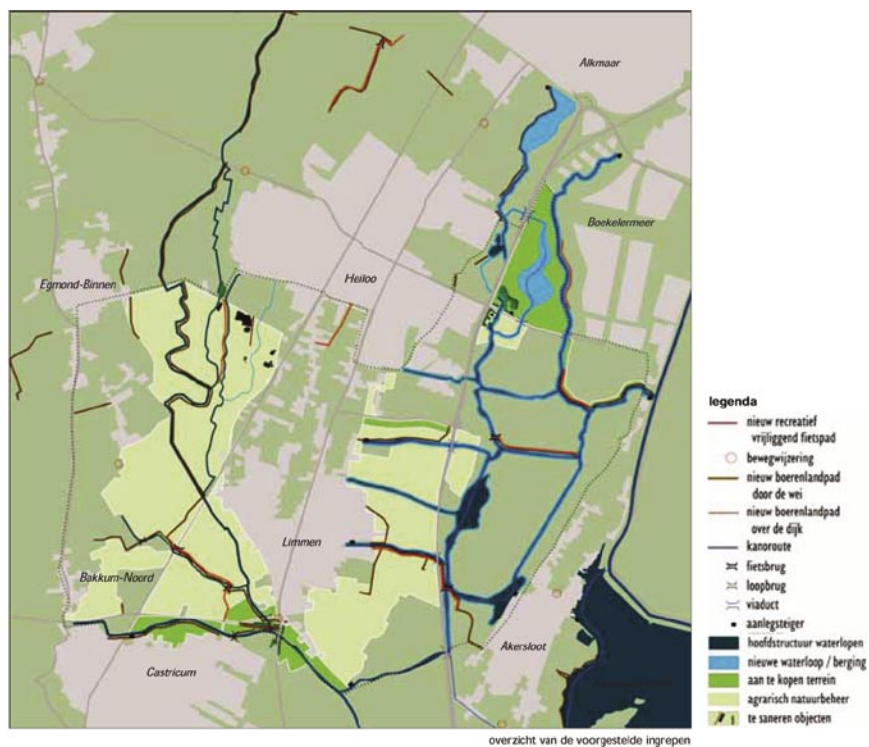
De evaluatie van de provinciale projecten betreft zowel projecten in het gebied van het Ontwikkelingsbeeld Noord-Holland Noord als in het streekplangebied Noord-Holland Zuid. In Noord-Holland Noord zijn 9 projecten geëvalueerd en in Noord-Holland Zuid 6 projecten. Een aparte positie neemt het Nationaal Landschap Laag Holland in, dat in beide gebieden is gesitueerd. Ook is al gekeken naar de nog op te stellen Structuurvisie voor het Noordvleugelgebied. In bijgaand kader zijn summier de resultaten weergegeven. In de bijlage is een uitgewerkt overzicht van de stand van zaken per project opgenomen.

5.2. Resultaten van de beoordeling

Bij vrijwel alle projecten waarin de provincie een rol speelt zijn de BKP-elementen in meerdere of mindere mate (en meer of minder expliciet) een uitgangspunt voor de planvorming. Ook in Noord-Holland Zuid,

waar het instrument BKP nog niet verplicht is, zijn de afzonderlijke BKP-elementen (‘het gedachtegoed’) in grote lijnen de basis voor het opstellen van planvisies, al gebeurt dat daar niet expliciet met beeldkwaliteitsplannen. Het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie (voorheen de Cultuurhistorische Regioprofielen en het Landschapskatern) geeft in de meeste gevallen inhoudelijke inspiratie en sturing aan de ontwikkelingsmogelijkheden vanuit landschap en cultuurhistorie. Onbekendheid hiermee maakt dat bureaus soms zelf nog alle onderzoek gaan verrichten. In een enkel geval ligt de prioriteit bij andere uitgangspunten (bijvoorbeeld de PEHS) en is cultuurhistorie secundair.

Projecten die eruit springen wat betreft de inzet van een expliciet beeldkwaliteitsplan in de planvorming zijn het project Noordboog (provincie financiert en stimuleert een BKP als onderlegger voor natuur- en andere ontwikkelingen in het Noordbooggebied) en het project Wonen in het Groen (BKP als onderlegger hiervoor). Voor het belangrijke Wieringerrandmeerproject gaat nu een BKP worden opgesteld annex Masterplan. Weliswaar zijn in dit project belangrijke (lokatie)keuzen dan al aan het BKP voorafgegaan, maar er ligt de uitdaging om dit in een BKP door te vertalen naar ruimtelijke oplossingen die de specifieke identiteit van Noord-Holland Noord versterken. Andijk is opgenomen in de inventarisatie, maar is vooral een gemeentelijk BKP met voorbeeldfunctie dat de provincie in twee fasen heeft gestimuleerd en financieel ondersteund. In de projecten Waterlands Wonen en Laag Holland vindt een goede integratie

Wonen in het Groen Heiloo / Limmen.

Ontwerp landelijk gebied MTD Landschapsarchitecten.

met beeldkwaliteitsplannen plaats of zal dit gaan gebeuren: in Waterlands Wonen is het ontwikkelen van woningbouwlocaties vanuit landschap en cultuurhistorie kern van het project en in Laag Holland zullen gebiedsdekkend structurele beeldkwaliteitsplannen opgesteld gaan worden, mede gefinancierd door de provincie.

Infrastructurele projecten (zoals de Westfrisiaweg) vragen nog nadere zorg: bij deze projecten is het nog niet vanzelfsprekend om vroegtijdig te denken vanuit een ruimtelijke totaalvisie met een goede inpassing in het landschap. Het werken met BKP's wordt voor het project Westfrisiaweg gezien als een opgave in een later stadium, dat van de concrete uitvoering. Dit is feitelijk een gemiste kans.

In het algemeen is de verwachting bij de betrokken provinciale projectleiders dat het BKP een positieve invloed heeft of zal hebben op de ruimtelijke kwaliteit. Zorgen zijn er wel over het waarborgen van de BKP-aspecten in de feitelijke planuitvoering. Toch wordt ook gesignaleerd dat het denken over ruimtelijke kwaliteit binnen gemeenten verandert en dat het instrument BKP kansen biedt voor een 'andere' (meer op landschap en cultuurhistorie aansluitende) ruimtelijke invulling.

De projectleiders van de provinciale projecten pleiten voor een blijvende provinciale betrokkenheid bij het opstellen van beeldkwaliteitsplannen op structuurniveau en voor inhoudelijke kennisoverdracht vanuit het project, zowel intern als extern.

Projecten	BKP-elementen toegepast: verplicht	BKP –elementen toegepast: niet verplicht	Beleid Landschap en Cultuurhistorie gebruikt	Invloed op ruimtelijke kwaliteit
Noord-Holland noord				
Noordboog	ja (loopt nu)		ja	is doelstelling
Andijk	ja		ja	ja
Leekerwoonland	ja		ja	pm
Boskerpolder streekplanherziening	ja		ja	ja
Vroonermeer-noord streekplanuitwerking	gedeeltelijk		nee	nee
Windenergiepark Wieringermeerdijk	nog niet		nog niet	pm
Wonen in het groen Heiloo/Limmen	ja		ja	ja
Wieringerrandmeer	ja (in planning)		ja	is doelstelling
Westfrisiaweg	nee: pas in fase uitvoering		nee: pas in fase uitvoering	pm
Streekplanuitwerking Laag Holland	ja (1)		ja	is doelstelling
Noord-Holland zuid				
Waterlands Wonen streekplanuitwerking	ja (1)		ja	ja
De Groene Uitweg		ja voor 4 elementen	nee	ja
Bloemendalerpolder/KNSF		ja	ja	is doelstelling
Gebiedsuitwerking H'meer Bollenstreek		ja	ja	is doelstelling
Realisatie Amstelgroen		ja	ja	is doelstelling
Structuurvisie Noordvleugel	is opgave		basisstuk	is doelstelling

(1) Zowel in Nationaal Landschap Laag Holland als voor het woningbouwprogramma in de regio Waterland is/wordt in een streekplanuitwerking een BKP verplicht gesteld.

Conclusies en aanbevelingen

De conclusies en aanbevelingen zijn in het onderstaande verdeeld onder 3 rubrieken:

- het doorgaan op de ingeslagen weg en verbreden voor heel Noord-Holland;
- het inhaken op de nieuwe Wro en de op te stellen structuurvisie;
- het versterken van de know how binnen de provincie en aansluiten bij het maatschappelijk veld.

Dit resulteert in 12 aanbevelingen die in de samenvatting voorin zijn opgenomen.

6.1. Doorgaan op ingeslagen weg en verbreden voor heel NH

Noord-Holland heeft een grote variatie aan landschappen en een grote cultuurhistorische rijkdom. Deze diversiteit en rijkdom staan onder druk bij de grote ruimtelijke dynamiek. Ruimtelijke kwaliteit is een cultureel en economisch belang en verdient daarom in Noord-Holland permanente aandacht.

Ruimtelijke kwaliteit is een belangrijke maatschappelijke opgave en een steeds belangrijker bestuurlijk aandachtsveld. De provincie moet zich hierin (pro-)actief opstellen.

Het voor Noord-Holland Noord ingezette instrument BKP is daarbij een belangrijke troef.

Gelet op de hiermee tot nog toe (vooralsnog alleen op papier) geboekte resultaten kan het oordeel over dit instrument in hoofdlijnen positief zijn, want:

- de bekendheid met het instrumentarium is goed en de afgelopen jaren gegroeid;
- er worden veel beeldkwaliteitsplannen gemaakt en er staan er veel op stapel;
- de 5 verplichte onderdelen worden algemeen onderschreven als belangrijk voor ruimtelijke kwaliteit en toegepast;
- het beeldkwaliteitsplan is voldoende aangeslagen en is in Noord-Holland Noord – ondanks praktische bezwaren op onderdelen en grote verschillen in houdingen tussen gemeenten – een aanvaard instrument.

Het is nu zaak om door te zetten om – op langere termijn - echt (fysieke) resultaten te boeken.

Dan is het ook goed en consequent om ernaar te streven het instrument BKP toe te gaan passen voor de hele provincie .

Feitelijk zijn er, ook al is nog maar sprake van een tussentijdse evaluatie, de nodige resultaten geboekt met een beperkte inzet van middelen (maximaal 1 fte: ca. 0,7 fte bij RI en ca. 0,2 fte bij C&C).

De kracht van het project zit in een combinatie van factoren:

- het breed aanslaan van de eenvoudige, maar sterke definitie van ruimtelijke kwaliteit als aansluiting bij de identiteit (die weer is vertaald naar landschap en cultuurhistorie);
- de verplichting en verankering in het instrumentarium van Noord-Holland Noord; behalve verplichting is er ook steeds meer stimulans: Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie (in gebruiksvriendelijke opzet), pilotplannen, Inspiratieboek en stimuleringsubsidie.

Het is echter ook goed om kritisch naar geboekte resultaten te kijken: op de kwaliteit van tot nu toe gemaakte beeldkwaliteitsplannen valt nog wel het een en ander af te dingen:

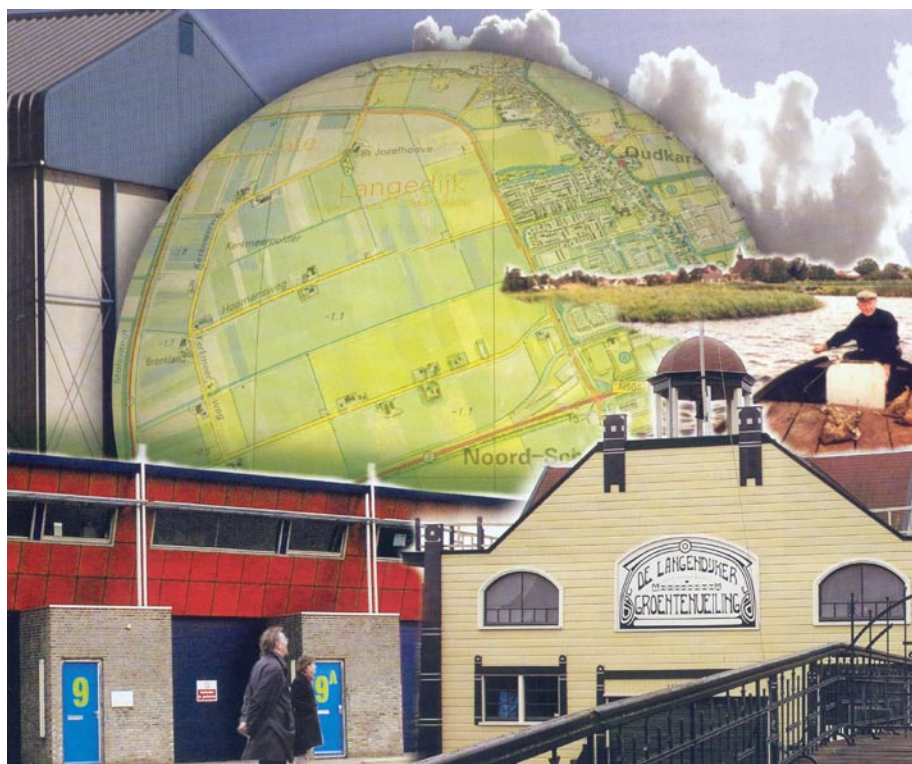
- een aantal beeldkwaliteitsplannen wordt ‘achteraf’ (na keuze lokatie en maken ontwerp) als ‘verplichting’ opgesteld;

- een aantal beeldkwaliteitsplannen wordt opgesteld door bureaus die een meer stedenbouwkundige dan landschappelijke insteek hebben of die meer vanuit 'oude routines' dan vanuit het specifieke provinciale instrumentarium werken;
- een aantal beeldkwaliteitsplannen wordt opgesteld voor uitsluitingsgebieden of gemeenten hebben voornemens hiertoe: gemeenten hopen zo uitbreidingen in uitsluitingsgebieden aanvaardbaar te kunnen maken voor de provincie;
- er is soms verwarring over het gewenste schaalniveau; voor relatief kleine bouwplannen in het landelijk gebied vragen sommige gemeenten aan de initiatiefnemers om eerst een (relatief duur) beeldkwaliteitsplan op te laten stellen (wat door een andere aangenomen motie bij de vaststelling van het Ontwikkelingsbeeld conform de provinciale vereisten is).

Het is belangrijk dat de provincie blijft stimuleren dat BKP's vooral op het structurele schaalniveau van de hele gemeente worden opgesteld (zoals nu door een subsidie wordt ondersteund). Op projectniveau kunnen kleinere BKP's daar dan eenvoudig op aanhaken. Het is goed om nog eens kritisch te bezien of BKP's ook op het laagste schaalniveau (dat van de afzonderlijke bouwpercelen) verplicht moeten worden gesteld.

Aanbevelingen

1. De resultaten tot nu toe (brede bekendheid en draagvlak, veel BKP's opgesteld of komen eraan) rechtvaardigen een krachtig doorgaan op de ingeslagen weg met het instrument beeldkwaliteitsplannen.
2. Daarbij veel aandacht besteden aan de communicatie van de bedoelingen en in versterkte mate inzetten op het stimuleren van de gemeenten aan de voorkant van de planvorming.
3. Daarbij vanuit de provincie vooral inzetten op het maken van beeldkwaliteitsplannen door gemeenten op het strategische structuur(visie)niveau, inclusief het stimuleren van de samenwerking tussen gemeenten. De stimulans met de subsidie hiervoor is een goede stap. Daarnaast moet de provincie actief kunnen meedenken met de gemeenten op dit schaalniveau. Dit kan door in 2007 een of meerdere werkateliers te organiseren voor gemeenten die concreet aan de slag gaan met BKP's.
4. Het verdient aanbeveling als provincie te bevorderen dat beeldkwaliteitsplannen als bedoeld in Noord-Holland Noord gaan gelden voor heel Noord-Holland.

6.2. Inhaken op nieuwe Wro en structuurvisie

Met de nieuwe Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) zal er veel veranderen.

De provincie krijgt een nieuwe rol en moet zich verder ontwikkelen van hindermacht naar ontwikkelkracht.

Hierop moet worden ingehaakt:

- De nieuwe Wro wil aandacht bij provincie en gemeenten voor basiskwaliteit, waaronder ruimtelijke kwaliteit. In de Structuurvisie Noord-Holland moet ruimtelijke kwaliteit een plek krijgen. Het instrument BKP voor Noord-Holland Noord en het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie voor heel Noord-Holland moeten daarin op een manier passend bij de nieuwe wet worden opgenomen;
- De Nieuwe Wro vraagt om een (pro-)actieve opstelling van de provincie naar gemeenten en andere ontwikkelende partijen toe: geen formele plantoets meer achteraf, maar vooraf duidelijk zijn over kwalitatieve en andere randvoorwaarden. De provincie moet dus actief gaan bevorderen dat het door haar gewenste en tevoren gedefinieerde kwaliteitsniveau wordt bereikt (door inbreng op bijvoorbeeld regioniveau, het structuurvisieniveau van gemeenten en bij grote projecten soms ook het projectniveau). Dit vraagt een daarop toegesneden organisatie, met de daarvoor nodige kennis en vaardigheden.

Ruimtelijke kwaliteit moet dus tevoren in grote lijnen zijn gedefinieerd en moet ook een juridische verankering krijgen. Dit vraagt om een verkenning van de concrete mogelijkheden om de kwaliteitsnoties van BKP/ kwaliteitsbeleid in een verordening volgens de vereisten van nieuwe Wro op te nemen. Daarbij moet ervoor worden gewaakt dat niet de regeldruk en de bureaucratie toeneemt. Het is daarom zinvol om een pilot voor zo'n verordening op te starten dan wel een opdracht hiervoor uit te zetten: hoever kun je gaan met een verordening, hoe zou dat eruit kunnen zien? Een verordening moet zijn gemotiveerd vanuit het provinciaal belang en dat kan alleen als dit al blijkt uit de structuurvisie. Met andere woorden: essentieel is dat de structuurvisie al ingaat op wat de provincie van belang vindt vanuit ruimtelijke kwaliteit. Het is gewenst het directieve 'paardenmiddel' van de verordening niet direct in te zetten; beter is het dit goed te verkennen en achter de hand te houden en er primair voor te kiezen in overleg en samenwerking tot de gewenste kwaliteit te komen. Dus de aandacht hiervoor zo sterk maken dat minder reactief hoeft te

worden gewerkt en vooral 'aan de voorkant' wordt gestimuleerd en geïnspireerd. Daarbij moet worden bedacht dat het risico van alléén stimuleren zonder 'verplichting' is dat het door de benen zakt (urgentie ontbreekt dan bij gemeenten en andere belangen gaan zwaarder wegen), maar dat het ook niet goed is teveel te vertrouwen op formele regels, omdat er groeiende afkeer is van een teveel aan regels.

Overigens kunnen verordeningen ook voor deelgebieden worden ingesteld, als er veel ontwikkelingen op afkomen, als het dreigt mis te gaan of als de provincie hier een heel concrete vertaling van kan geven.

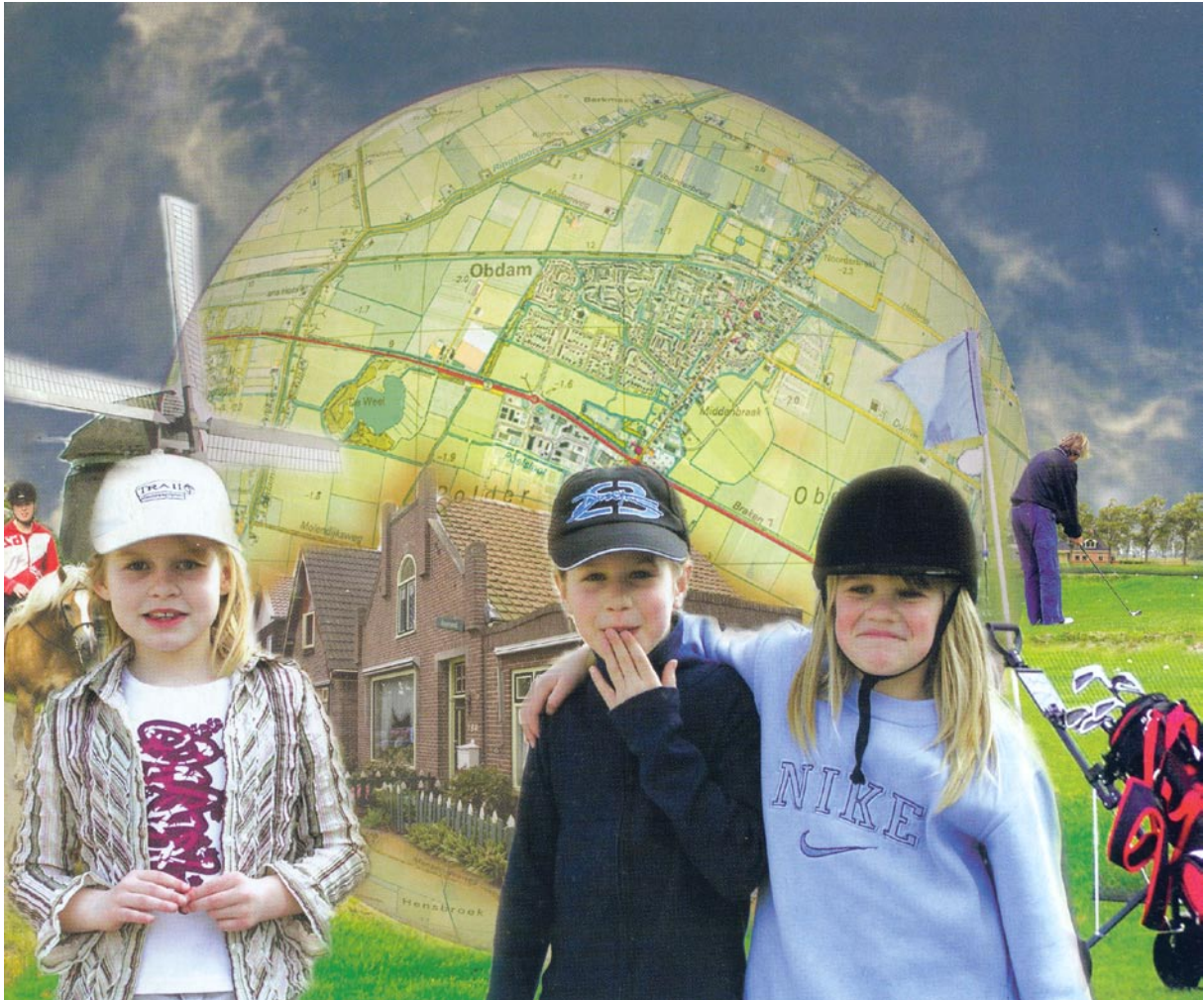
De nieuwe Wro werkt uiteraard ook door op gemeenteniveau: gemeenten moeten elk hun eigen structuurvisie maken. de provincie moet erop inzetten dat dit wordt gekoppeld aan een BKP op structuurniveau (zie ook conclusies en aanbevelingen onder 6.1). Onze subsidie voor BKP's op structuurniveau stimuleert dit al.

Aanbevelingen

5. **Het instrument Beeldkwaliteitsplan en het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie krijgen een plek in de op te stellen Structuurvisie voor Noord-Holland.**
6. **Er wordt in 2007 gestart met een (pilot naar een) verordening op basis van de nieuwe Wro om de mogelijkheden van het vastleggen van ruimtelijke kwaliteit, respectievelijk het BKP te verkennen.**
7. **De verordening wordt gehanteerd als 'stok achter de deur', dus niet gelijk inzetten, want voorkeur heeft het stimuleren aan de 'voorkant' van planprocessen; een verordening wordt 'achter de hand' gehouden.**

6.3. Know how binnen provincie versterken en aansluiten bij maatschappelijk veld

Bovenstaande aanbevelingen, uitgaande van verbreding voor heel Noord-Holland en het aanhaken bij de nieuwe Wro, waarbij proactief moet worden geopereerd, vragen wel blijvende en versterkte bemensing van het project. De gemeenten in Laag Holland en straks Noord-Holland Zuid moeten op hetzelfde kennisniveau worden gebracht als de gemeenten in Noord-Holland Noord. Daarbij moet ook bedacht worden dat de hausse aan beeldkwaliteitsplannen in Noord-Holland Noord naar verwachting nog moet komen.

Met inhoudelijk gezag opereren kan alleen op basis van goede inhoudelijke kennis en een breed netwerk. Nu is er buiten de projectleider BKP (Ruimtelijke Inrichting) en incidentele inzet vanuit Cultuurhistorie en Landschap, vrijwel geen menskracht beschikbaar. Bovendien is er tegenwoordig, vergeleken met grote adviesbureaus of projectontwikkelaars, relatief nog maar weinig specifieke vakkennis op het gebied van ruimtelijke inrichting en ruimtelijke kwaliteit binnen de organisatie aanwezig (al is dit wel weer in opbouw).

Het project moet met geld worden gefaciliteerd opdat de continuïteit wordt gewaarborgd en nieuwe initiatieven (zoals de aanbevolen werkateliers) en incentives kunnen worden ingezet om ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland te stimuleren.

Belangrijk is voorts dat de 'loketfunctie' blijft en wordt uitgebouwd, voor gemeenten die vragen hebben over het instrument beeldkwaliteitsplan, inclusief een rubriek 'veelgestelde vragen' op de provinciale website

Het is uiteraard van belang dat de eigen provinciale projecten een goed voorbeeld geven wat betreft de inzet van beeldkwaliteitsplannen en het ontwikkelen vanuit landschap en cultuurhistorie. De 'vanzelfsprekendheid' hiervan groeit, maar er is nog veel werk te verzetten en ook dit vraagt permanente inzet en menskracht.

Wat betreft de interne beoordeling van gemeentelijke beeldkwaliteitsplannen tot de invoering van de nieuwe Wro is het belangrijk om de plantoetsers te ondersteunen bij het komen tot een gefundeerd kwaliteitsoordeel. SHV is daartoe onvoldoende geëquipeerd, want is vooral bestuurlijk-juridisch gericht, terwijl het aansturen/ beoordelen op dit punt specifieke (stedenbouwkundige/ landschappelijke/ cultuurhistorische) vakkennis vraagt. Niettemin zit SHV in de huidige situatie vaak aan tafel over gemeentelijke beleidsinitiatieven of moet men een oordeel vellen over een BKP. Over deze rollen in voor- en/of natraject wordt nog onvoldoende teruggekoppeld naar Beleid/RI. Er zal worden gewerkt aan verbetering in de samenwerking. Ook de accountmanagers zullen hierin een rol krijgen.

Essentieel is dat bij het stimuleren van het BKP ook externe partijen en deskundigen goed aanhaken. Dit niet alleen vanwege de deskundigheid buiten de provinciale organisatie, maar ook omdat het in Nederland ongebruikelijk is dat overheden (naast het regelstellen en stimuleren) ook kwaliteitsoordelen vellen. Het is

duis goed als de provincie regelmatig kan 'sparren' met deskundigen van buiten de organisatie. De Stichting Welstandszorg NH, met veel ervaring met kwaliteitsbeoordeling bij gemeenten, kan hierin een rol spelen. De welstandsorganisaties hebben weliswaar vooral kennis van architectonische kwaliteit, maar schalen geleidelijk meer op naar het grotere schaalniveau.

Verder is het belangrijk de inzet van de provincie op het gebied van ruimtelijke kwaliteit te bundelen (gebiedsgerichte inzet, Task Force Ruimtewinst, culturele planologie). Daarbij kan worden gedacht aan een gemeenschappelijke nieuwsbrief en ligt een centrale rol voor de nieuw aan te stellen Provinciale Adviseur Ruimtelijke kwaliteit (PARK) voor de hand.

Aanbevelingen

8. **Een blijvende en versterkte bemensing van het project BKP, voor stimulans en loketfunctie, is gewenst. Daarbij is het tevens gewenst het project te faciliteren met geld en mogelijkheden voor nieuwe initiatieven en incentives om ruimtelijke kwaliteit te stimuleren.**
9. **De inzet van beeldkwaliteitsplannen in de 'eigen' provinciale projecten moet blijvend punt van aandacht zijn en hoort 'standaard' te zijn in een vroege fase bij de aanpak van projecten.**
10. **Zolang de provincie nog traditioneel toetst (in ieder geval t/m 2007) moet de formele toets door SHV inhoudelijk stevig worden ondersteund door Beleid/RI.**
11. **Het maatschappelijk veld/ de vakwereld in Noord-Holland moet kunnen aanhaken bij de provinciale inzet met BKP's (sparring partners), zeker als wordt overgegaan naar het stimuleren vooraf.**
12. **Tevens is het daarbij gewenst de provinciale inzet met beeldkwaliteitsplannen goed te verknopen met andere acties op het gebied van ruimtelijke kwaliteit bij de provincie (zoals PARK, Task Force Ruimtewinst, culturele planologie). Bij een voldoende bemensing kan de provincie een nieuwsbrief over het BKP instellen (met onder andere goede voorbeelden) dan wel een breder gerichte nieuwsbrief ruimtelijke kwaliteit.**

Bijlagen

- 1 Ruimtelijke kwaliteit in noord-Holland: 'nulmeting' en beoogd resultaat
- 2 Analyse maatschappelijke context van instrument BKP
- 3 Gevoerde provinciale acties in kader BKP
- 4 Overzicht geïnterviewde gemeenten en personen
- 5 Beoordeling provinciale projecten

Bijlage 1. Ruimtelijke kwaliteit in Noord-Holland: 'nulmeting' en beoogd resultaat

'nulmeting'

Het evaluatierapport geeft aan dat voorlopig alleen 'op papier' zichtbaar is of er een kwaliteitsslag, zoals beoogd, wordt gemaakt.

Dan is het wel belangrijk om te weten wat gewenste, goede fysieke resultaten zijn en wat de huidige blijkbaar onvoldoende Ausgangssituatie is. Als we kijken naar de huidige praktijk of de 'nulmeting' (om in monitoringstermen te blijven) laat zien dat in Noord-Holland de afgelopen decennia op grote schaal 'identiteitsloos' wordt gebouwd, dat wil zeggen op een wijze die weinig of niets van doen heeft met het landschap en de regio-specifieke ontwikkeling van dorpen en bouwwijze. Op zich zegt dat nog niets over de kwaliteit in andere opzichten. Wel is de realiteit die van bedrijventerreinen en woonwijken als overal elders in Nederland. We zien in dorpen bijvoorbeeld veel standaardwoonwijken (de zogenaamde 'puisten' aan linten geplakt) en overal zien we tal van modieuze concepten volgens de voortdurend wisselende bouw trends, die de kenmerken van het landschap en de karakteristieke bouw wijze van dorpen negeren.

Ook geldt deze constatering voor op zich geslaagde en goed ontworpen stedelijke uitbreidingen (Vinex-locaties) als Stad van de Zon in Heerhugowaard en Weidevenne in Purmerend: het gaat daar om conceptuele stedenbouw met groots ontworpen concepten (op kaart en luchtfoto zichtbare cirkels en vierkanten), die ook weer niets te maken hebben met het oorspronkelijke landschap (daar hooguit mee contrasteren of er zicht op bieden).

Feitelijk geldt dit ook voor de steeds populairder wordende 'retrostijlen', bijvoorbeeld wijken met rijtjes en 2-onder-1-kappers met erkers in jaren '30 stijl of pseudo-historische vestingstadjes, dit alles op 'willekeurige' locaties.

beoogd resultaat

We beogen dus niet de gemakzuchtige toepassing van een nieuwe 'historiserende' bouwtrant ter vervanging van het internationale modernisme, want dat is al evenzeer losgezongen van de context. Wel beogen we zorgvuldig maatwerk op basis van gebiedskenmerken. De uitkomsten kunnen heel verschillend zijn, ook heel 'eigentijds', maar (gelukkig) zijn die uitkomsten nog onvoorspelbaar door het openstaan van nog vele mogelijkheden. Wel gaan we ervan uit dat er, wat betreft de dorpen, meer gebouwd gaat worden in linten, volgens oorspronkelijke verkavelingslijnen, met veel sloten en water, met aandacht voor de kenmerkende ligging op een erf en positionering aan de weg (de zogenaamde 'korrel' van de bebouwing).

Bijlage 2. Analyse maatschappelijke context van instrument BKP

In het verlengde van de in het evaluatierapport (onder 1.4.) geplaatste kanttekeningen is het goed nog eens kritisch te kijken naar de maatschappelijke context waarin we als provincie bezig zijn met ruimtelijke kwaliteit in het algemeen en met het instrument beeldkwaliteitsplannen in het bijzonder. Er zijn externe ontwikkelingen die zorgen voor rugwind en er zijn ontwikkelingen die zorgen voor tegenwind.

externe ontwikkelingen die inzet met BKP ondersteunen

- **identiteit als basis voor de concurrentiepositie**

Er is toenemende aandacht voor de (internationale en nationale) concurrentiepositie van regio's waar het gaat om de vestiging van bedrijven en werknemers bij die bedrijven (waaronder expats) en om het aantrekken en vasthouden van bewoners. De demografische vergrijzing en de economische globalisering spelen hierin mee. Toerisme is voorts van groeiende betekenis als economische peiler. Bij dit alles speelt het begrip identiteit een sleutelrol. Een identiteitsloos gebied trekt geen bedrijven, hoogopgeleide migranten en toeristen; een aantrekkelijke en authentieke regio (steden en dorpen in hun oorspronkelijke landschappelijke context) kan dit wel.

- **draagvlak voor landschap en cultuurhistorie**

Daarbij speelt het besef dat Noord-Holland een grote variatie heeft aan bijzondere landschappen. In die landschappen heeft zorgvuldig menselijk ingrijpen vaak een grote rol gespeeld; hierin is een traditie hoog te

houden. Ons Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland is hierin een mijlpaal. Er is een toegenomen aandacht voor landschap en cultuurhistorie bij beleid en publiek en ook een toegenomen aandacht voor het begrip identiteit.

- **ruimtelijke kwaliteit staat op de agenda**

Dat ruimtelijke kwaliteit aandacht heeft blijkt uit de vele discussies hierover in politiek en pers. Dit geldt behalve voor steden en dorpen in toenemende mate ook voor het landschap dat in hoog tempo verstedelijkt en verrommelt. Ruimtelijke kwaliteit staat op de agenda met de nieuwe Wro en met de Nota Ruimte die de provincie hierin een belangrijke rol toebedeelt. Er is sprake van een uiteenlopende inzet bij verschillende overheden op dit gebied en ook de meeste provincies zijn inmiddels op een of andere wijze bezig om dit te bevorderen en/ of in beleid te verankeren.

externe ontwikkelingen die inzet met BKP bemoeilijken

- **hoog tempo veranderingen zonder regie**

De ruimtelijke transformaties in het landschap, met nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen en infrastructuur voltrekken zich in een hoog tempo. In zekere mate is dit als optelsom van talloze kleine ingrepen een niet centraal geregisseerd, bijna autonoom proces. Het authentieke Hollandse landschap, met verre horizons, karakteristieke wegbepanting en koeien grazend in de wei, verdwijnt op veel plaatsen snel. Dit wordt vaak als een gegeven gezien en hoewel de urgentie van regie erdoor toeneemt, neemt ook het geloof erin af.

- **neiging tot steeds nieuwe beleidstrends en instrumenten**

In de ruimtelijke ordening is er een voortdurend debat met veel deelnemers, wat ertoe leidt dat voortdurend nieuwe ideeën en 'oplossingen' worden gelanceerd. Een bepaald begrip of instrument kan dan weer snel worden vervangen door iets nieuws, terwijl juist een langdurige inzet nodig is om resultaten te boeken, langer ook dan de geldende politieke termijnen.

- **sterke druk tot minder regels**

Hoewel er enerzijds wordt gevraagd om regie, toezicht en controle van de overheid op alles wat er maar mis kan gaan wordt er minstens zo hard aangedrongen op het beperken van regelgeving en het bieden van ontwikkelingsvrijheid, ook zonder kwaliteitsrandvoorwaarden. Zo staat bijvoorbeeld de welstandszorg (kwaliteitszorg voor architectuur) voortdurend onder druk. Dat maakt ook het instrument beeldkwaliteitsplan als verplichting, ongeacht de effectiviteit, kwetsbaar.

- **verwarring over wat kwaliteit is**

In het voortdurende debat over ruimtelijke kwaliteit blijkt ook sprake van veel verwarring door het ontbreken van heldere definities daarvan. Veel definities hebben geen vast ijkpunt of referentiekader en zijn niet gekoppeld aan de context van landschap en cultuurhistorie; opvattingen zijn daarmee vaak modieus, opportunistisch of tegenstrijdig. Wat als kwaliteit wordt geprezen wordt 10 of 20 jaar later alweer verguisd, als de glans van het nieuwe ervan af is.

- **prioriteit voor andere waarden (geld, productie)**

Kwaliteit wordt door velen gezien als een luxe. Andere waarden worden vaak voorop gesteld, zoals geld (het moet betaalbaar zijn, er moet verdiend worden) of productie (snel bouwen, want er is een woningtekort). Als er druk op projecten staat kan men de ruimtelijke kwaliteitseisen als minder belangrijk laten vallen.

Bijlage 3. Gevoerde provinciale acties in kader BKP

brochures

Zodra het Ontwikkelingsbeeld was vastgesteld is een brochure over het beeldkwaliteitsplan opgesteld en onder gemeenten en andere partijen verspreid. Vervolgens is een vervolgbrochure samengesteld ('Inspiratie voor kwaliteit') op basis van de opgestelde pilotplannen (zie hieronder) en eveneens verspreid. In deze laatste brochure zijn behalve de pilotplannen en de 5 vereisten voor een beeldkwaliteitsplan (zie onder 1.1.) ook tips opgenomen voor het maken van een beeldkwaliteitsplan.

pilotplannen

Er zijn samen met de betrokken gemeenten drie pilotplannen opgesteld voor concrete situaties (kosten gedeeld door provincie en gemeenten). Er is gekozen voor uiteenlopende opgaven, van woningbouw tot bedrijventerreinen en groen.

- Andijk (structuurniveau, gericht op woningbouw binnen de lintenstructuur)
- Obdam (westelijk deel van de gemeente met woningbouw in lage dichtheid in combinatie met groen en recreatie)
- Langedijk (bedrijventerrein)

symposium BKP

In maart 2005 is een symposium gewijd aan het beeldkwaliteitsplan, waarbij de tweede brochure en de pilotplannen ten doop werden gehouden.

expertteam BKP

In de beginfase van het opstarten van het project-BKP heeft een expertteam met 'externen', deskundigen uit wetenschap en vakwereld, zich gebogen over het instrument en de gewenste toepassing daarvan in Noord-Holland. Na een aantal sessies kwam men in december 2004 tot de conclusie dat het een goed instrument is, dat het meest effectief is als het op structuurniveau wordt toegepast, als kader voor kwaliteitsrichtlijnen op projectniveau ('strategisch beeldkwaliteitsplan'). Aan dit advies is met o.a. de subsidie voor structurele BKP's uitwerking gegeven (zie hieronder).

verbreding tot Waterland en Laag Holland

Het instrument BKP is ook geïntroduceerd voor de regio Waterland (Streekplanuitwerking Waterlands Wonen, februari 2006: alleen voor het onderdeel wonen) en is ook opgenomen in de concept-streekplanherziening voor het gebied Laag Holland (verwachte behandeling in PS eind 2006, begin 2007). Daarmee is het binnenkort waarschijnlijk van toepassing op vrijwel geheel Noord-Holland boven het Noordzeekanaal (uitgezonderd de IJmond).

Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie

Beeldkwaliteitsplannen worden getoetst aan het beleid van de provincie op het gebied van landschap (voorheen het Landschapskatern) en cultuurhistorie (voorheen de Cultuurhistorische Regioprofielen). Dit over twee documenten verspreide toetsingskader voor landschap en cultuurhistorie is nu gecombineerd in het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland, dat is opgezet als een 'beleidsatlas', die voor de afzonderlijke regio's en landschapstypen in Noord-Holland is uitgewerkt. Dit Beleidskader is juli 2006 in PS behandeld en eind september 2006 onder alle betrokken partijen in Noord-Holland verspreid. Behalve als toetsingskader voor BKP's is dit Beleidskader ook een goed vertrekpunt voor het opstellen van BKP's door gemeenten en andere partijen.

Inspiratieboek

Gelijktijdig met het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie (zie hierboven) is door bureau Bosch Slabbers een 'inspiratieboek' opgesteld; 'Landschap en Cultuurhistorie als inspiratie'. Dit inspiratieboek geeft voorbeelduitwerkingen van concrete, maar fictieve situaties: woningbouw, bedrijfsontwikkeling en groen ontwikkeld vanuit landschap en cultuurhistorie. De voorbeelden liggen alleen in Noord-Holland Noord. Het boek kan worden gezien als aanvullend op eerdere stimulerende voorbeelden die in opdracht van de provincie zijn uitgevoerd door LA4Sale (Kleine Kernen Kookboek en boekjes over de identiteit van Noord-Holland Noord en Zuid).

Regeling Bijdrage Beeldkwaliteitsplannen

In 2006 (voorjaarsbericht) hebben PS een bedrag gereserveerd van in totaal € 500.000,- voor de subsidiëring van BKP's die gemeenten opstellen in Noord-Holland Noord en Laag Holland, mits die tijdig worden gemaakt voor het hele grondgebied of een groot deel ervan ('strategische BKP's'). De subsidieverordening is 30 oktober 2006 door PS vastgesteld.

contacten/ vraagbaak/ stimulerende rol

Afgezien van alle bovenstaande, min of meer 'formele' stappen is er continu, zij het met beperkte mankracht aandacht voor het uitdragen van het gedachtegoed. Zo zijn er presentaties gehouden voor de Stichting Welstandszorg Noord-Holland en voor gemeenten. Ook wordt incidenteel meegedacht over BKP's op lokaal niveau. Voorts wordt in eigen huis regelmatig inzet gepleegd op het bekend maken van de verplichtingen rond beeldkwaliteitsplannen en het Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie (door presentaties en door informatie bij de aftrap van projecten).

Bijlage 4. Overzicht geïnterviewde gemeenten en personen

Gemeente	Persoon/personen	Datum
Bergen	Edwin de Waard, Joep de Vries	11 oktober
Castricum	Marcel Tromp	27 juni
Den Helder	Ben Kaptijn, Erik Jan Winter, Aart Mudde	1 augustus
Drechterland	Dirk Rood	26 juli
Heerhugowaard	Dhr. Visscher	5 oktober
Medemblik	Dolf van Doorm	7 september
Opmeer	Gerard Klaver	21 augustus
Schagen	K. Kuikman	25 juli
Wester-Koggenland	Herman Schumacher	4 oktober
Wieringermeer	R. de Boer, B. Bos	22 juni
Wognum	Piet Meester	14 juni

Bijlage 5a: beoordeling provinciale projecten Noord-Holland Noord

Noord-Holland Noord	RoI provincie	Fase van het project	Inzet van de 5 BKP elementen	Gebruik beleid Landschap & Cultuurhistorie	Bijdrage project aan ruimtelijke kwaliteit	Aandachtspunten
Noordboog	Prioritair project Ontwikkelingsbeeld NH-noord (2005)	Uitvoering in januari 2007 door regio	Ja. BKP wordt nu gemaakt.	Beleidskader is meegegeven aan bureau dat de opdracht uitvoert	Uitvoeringsprojecten krijgen subsidie als BKP-uitgangspunten worden toegepast.	Uitvoering kan door wel/niet toekennen subsidie beïnvloed worden.
Andijk	1e fase: provincie trekker voor pilot-BKP op structuurniveau. 2e fase: als subsidieverstreker	1e fase is afgerond. 2e fase: onbekend	1e fase: goed ingebracht.	1e fase: beleidskaders zijn als onderliggende info benoemd.	Absoluut. Bewaartwording dat alternatieve behouwingvormen mogelijk zijn, zoals bebouwing in linten en "kamers"	Bij BKP op structuurniveau kunnen voortdijng mogelijke bouwlocaties bekend worden.
Leekerwoonland	Klankhoord en overlegpartner.	Concept landschapsvisie is gereed	Ja	Basisdocument. Toepassing in uitvoering roept nog vragen op	Overleg over inhoud is nog gaande	Waarborgen goede uitvoering aan de groene elementen. Provincie moet betrokken blijven
Boskorpolder Streekplanherziening	Trekker. Regio maakt aangepast BKP	Herziening is klaar. Gemeente voert BKP+BP uit	Ja	Positief CH-beleid uitgangspunt bij opstellen BKP	Draagt zeker bij. Vanuit BKP-voorschriften en CH-beleid is streekplanherziening opgesteld	Economisch aantrekkelijke onderdelen van een plan worden eerst uitgevoerd.
Vroonmeer-noord streekplanuitwerking	Provincie trekker streekplanuitwerking. Gemeente stelt BKP + BP op	Concept uitvoering najaar 2006 in GS	Ontwikkelingsgeschiedenis en bebouwingssamenstelling niet	Nee. PEHS is uitgangspunt. In verdere uitvoering wel.	Waarschijnlijk niet.	Alles ligt al vast. BKP is doelje voor bloeden
Windenergiepark Wieringermeerdijk	Provincie is geen initiatiefnemer. Maakt processen mogelijk	Verkenningfase	BKP nog niet aan de orde. Mogelijk maakt provincie zelf een BP met MER	Nee. Wel als MER opgesteld gaat worden	Nog niet aan de orde	Belangen Landschap en CH zijn secundair t.o.v. zoget en habitatrictlijnen
Wonen in het Groen Heiloo/Limmen	Initiatiefnemer en intermediair. In vervolgfase ook medefinancier	Einde planvormingsfase	BKP woningbouw: ja BKP landelijk gebied: geen bebouwingssamenstelling	Planvorming wordt opgezet vanuit Landschap en cultuurhistorie	Woningbouw: ja, toepassen van organisch groeimodel. Landelijk gebied: wel behoud, maar geen investering in land-schappelijke winst.	Woningbouw en recreatie komen op de eerste plaats. Investeren in landschap wordt van minder belang gevonden. Vasthouden aan beoogde kwaliteit in de uitvoering kan problematisch zijn.
Wierigerandmeer	Regisseur	Einde planvormingsfase				
Westfrisiaweg	Initiator en regisseur in de studiephase	Studiefase waarin strategische kaders worden aangegeven	Niet in de studiephase. In de planfase vindt inpassing van de 5 elementen plaats. Dit moet Beheer en Uitvoering dan doen.	Niet in de studiephase. Gaat wel in de planfase bij concretisering uitvoering gebruikt worden als document.	Nog niet. In de planfase is met een inpassingsplan aandacht voor ruimtelijke kwaliteit	
Nationaal Landschap Laag Holland	Maken streekplanuitwerking en adviseren bij uitvoering.	In december vaststellen streekplanuitwerking. Uitvoeringsprogramma Laag Holland is vastgesteld.	BKP-elementen zijn uitgangspunt. Onderzoeken of aanpassing aan nieuwe WRO nodig is.	Vertrekpunt voor nog op te stellen BKP s.	Is doelstelling met behoud van de landschappelijke en cultuurhistorische kernkwaliteiten	Uniforme aanpak voor gehele gebied. BKP's kaderstellend maken voor inpassing toekomstige plannen. BKP-criteria WRO-proof opstellen.

Bijlage 5b: beoordeling provinciale projecten Noord-Holland Zuid

Noord-Holland Zuid	Rol provincie	Fase van het project	Inzet van de 5 BKP elementen	Gebruik beleid Landschap & Cultuurhistorie	Bijdrage project aan ruimtelijke kwaliteit	Aandachtspunten
Waterlands Wonen Streekplanuitwerking	Provincie heeft streekplanuitwerking opgesteld	Streekplanuitwerking vastgesteld. Gemeenten gaan BKP + BP	Ja. Heeft voorbeeldfunctie wat betreft concrete inpassingen in cultuurhistorisch landschap	Als basis voor CH-verkenning voor de streekplanuitwerking	Zal absoluut positief beïnvloeden. Denken in gemeenten is veranderd!	Deel regio is rijksbufferzone. De beleidsstrategie "behoud door ontwikkeling" conflicteert met het rijksbeleid voor deze locaties.
Verder: gemeenten hebben al grond in bezit en plannen om daar te bouwen, terwijl de CH-verkenning tot andere locaties komt.						
De Groene Uitweg	Trekker	Overgang planvorming naar uitvoering	Geen BKP-verplichting. Toch 4 elementen toegepast. Niet meegenomen de bebouwing-sarakteristiek	Neen. Bureau heeft wel zelf Landschappelijke en cultuurhistorische waarden beschreven.	Absoluut	
Bloemendalerpolder / KNSF	Regisseur planvorming. In toekomst partner	Van visie naar masterplan	Geen BKP-verplichting. Wel afzonderlijke BKP-elementen als basis voor opstellen visie. Ook inzet op relatie met andere ontwikkelingen en de situering t.o.v. grote stedelijke gebieden rondom.	Is mede van belang geweest.	Doelstelling is ruimtelijke kwaliteit. Uitvoering moet nog plaats vinden	In de praktijk blijkt dat waarden landschap + CH soms toch moeten verdwijnen.
Haarlemmermeer Bollenstreek Gebiedsuitwerking	Is opdracht van VROM aan provincie NH en ZH	Visierapport is klaar. Voor planvervolg moet juridisch kader in streekplan en/of structuurvisie aangepast worden...	Ja, hoewel geen BKP verplichting geldt.	Meegenomen in gebiedsvisie. CHW-kaart is ook gebruikt	Is doelstelling van de uitwerking. Waarborgen in streekplanuitwerking en/of structuurvisie Noordvleugel	Huidig instrument BKP is mogelijk juridisch nog niet geschikt bij de streekplanherziening en/of op te stellen structuurvisie.
Op te stellen Structuurvisie Noordvleugel	Provincie is trekker	Aanloopfase	De opgave is om BKP uitgangspunten en criteria aan te passen voor juridische inpassing bij opstellen van aanwijzingen en verordeningen in de nieuwe structuurvisie	Is basisstuk. Vanuit beleidskader worden de ontwikkelingsvoorstellen geformuleerd in structuurvisie	Wordt doelstelling van de structuurvisie	Instrument BKP zal WRO-proef moeten worden gemaakt om goed juridisch fundament te krijgen bij opstellen aanwijzingen en verordeningen in de structuurvisie.
Amstelgroen	Provincie is trekker en regisseur	Finale van de planfase	Ja als onderlegger nadrukkelijk binnen de provincie met een eigen ontwerpteam	Ja, om landschappelijke ontwikkelingsrichting te bepalen	Er is een brede doelstelling om de kwaliteit van de fysieke leefomgeving te verhogen. Er zijn reeds 2 inrichtingsplannen gemaakt	Zorg dat provincie voldoende kennis en inhoud zelf kan inbrengen en in staat is om kennis van buiten te genereren.

Colofon

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Provinciehuis, Dreef 3
2012 HR Haarlem

Opstellers

Drs. Ton van Laar
Ir. Egbert Stolk, TU Delft
Drs. Gideon van Ravesteijn
Drs. Corrie ten Oever

Grafische verzorging

Egbert Stolk

Uitgave

Provincie Noord-Holland
Provinciehuis, Dreef 3
2012 HR Haarlem

Haarlem, november 2006

